

nefret söylemi

TRANS KADIN CİNAYETİ HABERLERİNDE AYRIMCI SÖYLEM RAPORU

HRANT DİNK VAKFI
HRANT DINK FOUNDATION
ՀՐԱՆԻ ԴԻՆԿ ՎԱԿՖԻ

HRANT DİNK VAKFI
HRANT DINK FOUNDATION
ՀՐԱՆԴ ԾԻՆԷ ՀԻՄՆԱԿԿ

Hrant Dink Vakfı

Anarad Hıgutyun Binası
Papa Roncalli Sk. No: 128 Harbiye
34373 Şişli İstanbul
tel: 0212 240 33 61 faks: 0212 240 33 94
e-posta: info@hrantdink.org
www.hrantdink.org

yazarlar

Burak Demiryakan
Pınar Ensari

Ekim 2017, İstanbul

Bu rapor Hrant Dink Vakfı'nın Medyada Nefret Söylemini İzleme Çalışması kapsamında, Friedrich Naumann Vakfı ve MyMedia/Niras'ın destekleri ile hazırlanmıştır. Raporda yer alan görüşler, destekçi grupların görüşlerini yansıtmamaktadır.

Friedrich Naumann
STIFTUNG **FÜR DIE FREIHEIT**

MYMEDIA
SEVEN COUNTRIES ONE IDEA

**TRANS KADIN CİNAYETİ
HABERLERİNDE
AYRIMCI SÖYLEM
RAPORU**

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	5
MEDYADA LGBTİ'LERİN TEMSİLİ	7
YAZILI BASINDA TRANS KADIN CİNAYETLERİ: 2013-2016.....	8
Haberin kaynağı.....	9
Haberin kurgusu	13
Sözcük seçimleri	19
Olumlu örnekler	23
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	30
Yazarlar hakkında	32

GİRİŞ

Farklı kurumların yaptığı araştırma ve hazırladığı medya izleme raporlarının sıkça gösterdiği gibi, kadınlar ve LGBTİ'ler gündelik yaşam, iş hayatı, spor, kültürel aktiviteler ve toplumsal sorunlarla ilgili konularda medyada çoğunlukla görünmez oluyor; haklarında yapılan çok az haberde ise kalıp yargılarla ve genel olarak ayrımcı bir dille temsil ediliyorlar.¹ Öte yandan, cinayet ve şiddet haberlerinde kurban veya fail oldukları durumlarda kadınlar ve LGBTİ'lerin çokça görünür olduğu bir gerçek. Dahası, özellikle kadınların ve LGBTİ'lerin mağduru olduğu cinayet ve şiddet haberleri dahi, bu gruplar hakkında ayrımcı söylemin farklı şekillerde tekrar üretilerek dolaşıma sokulduğu bir kanal işlevi görüyor. Haberler, referans verdikleri kaynakların seçimi, hikâye kurguları ve tercih ettikleri görseller, kullandıkları dil ve başlık ile şiddeti sıradanlaştırıp meşrulaştırırken bu grupları, ayrımcılık ve şiddet karşısında daha da savunmasız hale getiriyor.

Bu rapor, medyada translara yönelik ayrımcı söylemi trans kadın cinayetlerinin haberleştirilme biçimleri açısından incelemeyi amaçlıyor. Ocak 2013- Ağustos 2016 yılları arasında, ulusal yazılı basında yer bulan trans cinayeti haberlerinden temsili olarak seçtiğimiz 28 haberi, eleştirel söylem analizi yöntemiyle inceledik ve trans kadınların mağduru olduğu cinayetler haberleştirilirken hangi araçlarla translara yönelik ayrımcılığın ve önyargıların pekiştirildiğine odaklandık.

Trans kadın cinayetleri haberlerinde, geleneksel toplumsal cinsiyet anlayışı ve pratiğine dayalı betimlemelerle translara yönelik şiddet sıradanlaştırılarak, ayrımcılık ve ayrımcı söylem tehlikeli bir şekilde normalleştiriliyor. Bu bağlamda, trans cinayeti gibi translara yönelik şiddetin son halkasını oluşturan bir konunun haberleştirilme biçimlerini ve bu süreçte üretilen ve yeni şiddet biçimlerine kapı aralayan tehlikeli dili örnekler üzerinden tartışmak ayrı önem taşıyor. Zira, hedef grubun insan hakları bağlamında maruz kaldığı politik, hukuksal ve sosyo-ekonomik ayrımcılıklar silsilesi, sistematik olarak deneyimlediği eşitsiz ilişkiler bütünü ve özellikle medya aracılığıyla sürekli yeniden üretilen kalıp ve düşmanca yargılar göz önünde bulundurulduğunda, trans cinayetlerinin medyada yer alış biçimi ayrı bir önem kazanıyor.

Medyanın nefret suçları kapsamında ele alınabilecek eylemleri haberleştirme, mağdurları ya da olayı sunma şekli ve kullandığı dil, eylemi meşrulaştırmaya ve/veya suçun altında yatan ayrımcılığı gizlemeye yol açabiliyor.² Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), nefret suçunu şöyle tanımlıyor: “Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek veya hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir gruba gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her türlü suçtur.”³ Nefret suçları, suçun kurbanlarının varoluşları nedeniyle, yani gerçek ya da algılanan etnik kimlik, din, mezhep, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği vb. sebebiyle maruz kaldıkları saldırganlık içeren eylemler oldukları için, nefret suçlarında hedef seçilen grubun diğer üyeleri de benzeri saldırı riski altında oldukları korkusunu yaşarlar. Nefret suçları, suç bir kişiye yönelik işlense bile, toplum üzerinde psikolojik hasarlar açabilir. Nefret suçları medya tarafından görmezden gelindikçe veya onaylar bir dille ele alındıkça bu durum başkalarının da benzer suçları işlemesinin önünü açacaktır.

Bir suçun nefret suçu olması için mağdurun bir gruba mensup olması veya olmaması varsayımına dayanarak işlenmesinin yanı sıra önyargı veya nefret saikiyle işlenmiş olması gerekiyor.⁴ İşlenen

¹ 2013, 2014, 2015, 2016 Medya İzleme Raporları, KAOS GL Derneği. Kaynak:

<http://www.kaosglidernegi.org/yayin.php?id=6>

² Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl, 10 Örnek, Sosyal Değişim Derneği, 2010, s. 17

³ Combating Hate Crimes in the OSCE Region, An Overview of Statistics, Legislation and National Initiatives, OSCE - ODIHR, 2005, s. 12

⁴ Hate Crime Laws: A Practical Guide, OSCE-ODIHR, 2009, s. 16

suçlarda mağdurun etnik kimlik, din, mezhep, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği vb. temelinde toplum içerisinde daha dezavantajlı bir gruba mensup olduğu belirlendiğinde, failin önyargı veya nefret saikiyle mi suçu işlediğinin araştırılması bir zaruret haline geliyor.⁵ Transların uğradığı ayrımcılıklar ve transların bizzat varoluşuna ve yaşam pratiklerine dair toplumda yaygın önyargılar göz önünde bulundurulduğunda, medyanın bu cinayetleri bunun bilincinde haberleştirme ve translara yönelik değişik şiddet biçimlerinin yolunu açmama ve yeni nefret suçlarına zemin hazırlamama sorumluluğuyla hareket etmesi ayrı bir önem taşıyor.

Yazılı basında, trans cinayetlerini konu eden haberleri şekillendiren ayrımcı dil ve önyargılar, medyada LGBTİ'lerin genel olarak temsilinden bağımsız değerlendirilemez. Bu çalışma kapsamında tartışacağımız bulgulara geçmeden önce, LGBTİ'lerin medyada nasıl yer bulduğuna odaklanan çalışmaların verilerinden bahsetmek, medyanın bu konudaki genel tavrına dair bir resim sunmak açısından faydalı olacaktır.

⁵ Ulaş Karan, *Nefret Suçlarından Ne Anlıyoruz?*, *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* içinde, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010, s. 59

MEDYADA LGBTİ'LERİN TEMSİLİ

KAOS GL Derneği'nin 2013-2016 medya izleme raporlarının "olumsuz haberler" kategorisinde, LGBTİ'lerle ilgili pek çok haber yer aldı. Bu haberlerde, LGBTİ'ler cinsel obje olarak sunulurken, kriminalize edilerek, karikatürleştirilerek, 'hasta', 'sapkın' veya 'günahkâr' olarak yansıtılarak ve magazinleştirilerek anlatılıyor ve böylece LGBTİ'lerle ilgili kalıp yargılar yeniden üretiliyor; LGBTİ'lere yönelik şiddet meşru gösterilerek, LGBTİ örgütleri hedef gösterilerek, olası nefret suçu haberlerinde sadece saldırganın ifadesine yer verilerek ve başka gruplara ayrımcılık yapmak için LGBTİ'ler kullanılarak cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı nefret söylemi üretiliyor; önyargıları besleyen ve mağduru küçük düşüren görsel ve fotoğraflar kullanılıyor. Ayrıca, pek çok haberde transların kimlik adı kullanılıyor ve LGBTİ topluluğuyla ilgili yanlış bilgilere yer veriliyor.⁶

Medyada LGBTİ'lere yönelik ayrımcı söylem ve nefret söylemi, LGBTİ cinayetleriyle ilgili haberlerde de kendini gösteriyor. KAOS GL Derneği'nin 2007 yılında hazırladığı "Medyada LGBTİ Bireylere Yönelik Nefret Cinayetleri" raporuna göre, cinayet haberleri mağdurun cinayet sırasında 'ne giydiği, nasıl davrandığı' üzerinde yoğunlaşıyor; özel yaşamı ifşa edilerek uğradığı şiddeti hak ettiğine ilişkin bir izlenim veriliyor ve şiddet olayları magazinleştirilerek sunuluyor. Öte yandan, medya bu haberleri verirken genellikle zanlının savunması üzerinden haberi hazırladığı için haberler taraflı, homofobik ve transfobik bir nitelik taşıyor.⁷

Bunların yanı sıra KAOS GL Derneği'nin hazırladığı nefret suçları izleme raporlarından edindiğimiz bilgilerle yazılı basın tararken birçok trans cinayetinin yazılı basında yer bulmadığını veya az yer bulduğunu gördük. Genel olarak trans cinayetlerine yönelik düşündürücü bir sessizlik mevcutken, bazı cinayetlerin ise daha çok ilgi gördüğünü fark ettik. Örneğin, KAOS GL Derneği'nin hazırladığı 2015 Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelli İnsan Hakları İzleme Raporu'na göre 2015 yılında dört trans cinayeti meydana geldi. Bunlardan biri yazılı basında hiç yer bulmazken, diğer üçüyle ilgili tüm yazılı basında dokuz haber yer aldı ve bunlardan altısı aynı cinayete ilgiliydi. Yazılı basının en çok ilgisini çeken bu cinayetse, bir cinayet haberinden ziyade bir magazin haberi gibi sunuluyordu.

Translara yönelik saldırılar, genellikle 'mağdurun yarattığı tahrik sonucunda oluşan eylemler' gibi sunuluyor. Açık bir saldırı ve çoğunlukla cinayete varan suçlar, mağdurların çıkardıkları 'olaylar' sonucunda gerçekleşmiş, 'doğal' sonuçlar olarak ele alınıyor. Medya geleneksel toplumsal cinsiyet kalıplarıyla hareket ettikçe, LGBTİ'lere yönelik ayrımcılık, medyada söylem düzeyinde yeniden üretiliyor. Bu ayrımcı söylemin önüne geçilmediği takdirde, LGBTİ'lerin hayatına mal olabilecek sonuçlara katkı sunması kaçınılmaz.

⁶ 2013, 2014, 2015, 2016 Medya İzleme Raporları, KAOS GL Derneği. Ayrıca bkz. Medyada LGBTİ'lere Yönelik Nefret Söylemi Raporu, Pembe Hayat Derneği ve KAOS GL Derneği. Kaynak:

<http://www.kaosgldernegi.org/yayin.php?id=6>

⁷ Medyada LGBTİ Bireylere Yönelik Nefret Cinayetleri Raporu, KAOS GL Derneği, 2007

YAZILI BASINDA TRANS KADIN CİNAYETLERİ: 2013-2016

Araştırma kapsamında öncelikle, medya takip ajansından alınan hizmet⁸ kapsamında 'trans', 'travesti' anahtar sözcükleri⁹ ve KAOS GL'nin raporlaştırdığı cinayetlerde ismi geçen trans kadınların isimleri üzerinden Ocak 2013-Ağustos 2016 arası ulusal yazılı basını taradık. Böylece, bu tarih aralığında meydana gelmiş trans kadın cinayetlerinden ulusal yazılı basına yansıyan haberleri tespit ettik. Daha sonra, bu haberlerden temsili olarak seçilen 28 haberi dört başlık altında inceledik.

Bulduğumuz haber örneklerinin çoğunda trans cinayetleri, kullanılan haber kaynakları, hikâye kurgusu ve sözcüklerle meşrulaştırılıyor, önemsizleştiriliyor ve toplumsal bağlamından koparılıyordu. İlk bölümde, haberleri kaynakların nasıl seçildiğine bakarak inceledik ve bunun sonuçlarını tartıştık. 'Haberin kurgusu' başlıklı ikinci bölümde haberlerin çerçevesine, nasıl sunulduğuna ve cinayet olayını nasıl bir bağlamda ele aldığına bakarak haberin anlatısına odaklandık. Üçüncü bölümde, haberdeki sözcük seçimlerinin translara yönelik ayrımcı dili nasıl yeniden ürettiğini ele aldık. Son bölümde ise, cinayeti hak haberciliği anlayışıyla ele alan olumlu haber örneklerine yer verdik.

KAOS GL'nin hazırladığı yıllık medya izleme raporlarında, o yıl içerisinde LGBTİ'lerle ilgili yayımlanan haberler üzerinden LGBTİ'lerin medyadaki temsiline dair genel bir çerçeve sunulurken bu raporda, trans cinayetlerine odaklanıldı ve örnek olarak seçilen haberler biçim ve içerik açısından analiz edildi. Bahsi geçen KAOS GL raporlarında incelenen ayrımcı dilin, trans cinayeti haberlerinde bile aynı şekilde ve hatta cinayeti meşrulaştırarak ve sıradanlaştırarak kullanıldığı tespit edildi. Ocak 2013-Ağustos 2016 arasındaki döneme ve sadece ulusal yazılı basındaki trans cinayetleri haberlerine odaklanan bu rapor, bir yandan KAOS GL'nin 2007 yılında hazırladığı 'Medyada LGBTİ Bireylere Yönelik Nefret Cinayetleri Raporu'ndaki genel gözlemleri onaylarken, bir yandan da ulusal yazılı basının trans cinayetlerini haberleştirirken benimsediği tehlikeli dilin aradan geçen yaklaşık on senede büyük oranda devam ettiğini, eleştirel söylem analizine tabi tutulan örnek haberlerle gösterdi. Başka bir deyişle, KAOS GL raporlarında "olumsuz haberler" kategorisinde yer alan haberlerin neden ayrımcı olduğu, üç başlık altında, haberlerin biçime ve içeriğine yakından bakılarak açıklandı. Öte yandan, bu raporda, Hande Kader isimli transın cinayetinin medyada nasıl yer aldığına odaklanıldı; bu bağlamda incelenen haberlerde benimsenen hak temelli bakış açısının yanı sıra cinayeti protesto etmek amaçlı yapılan eylemlerin aktarımı, önceki bölümlerde verilen örneklerle iyi birer alternatif olarak sunuldu.

⁸ 'Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi' çalışması kapsamında, tüm basılı ulusal gazeteler ve sayısı 500'ü bulan yerel gazete önceden belirlenen anahtar kelimeler üzerinden (ör. işbirlikçi, Türk düşmanı, hain, yobaz, gâvur, mülteci) medya takip merkezi aracılığıyla taranıyor. Araştırma ekibi bu anahtar sözcükler üzerinden filtrelenerek ellerine gelen haber ve köşe yazılarını tek tek okuyarak etnik, ulusal ve dini kimliklere yönelik nefret söylemi içeriklerini tespit ediyorlar. Ayrıca, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim başlıkları altında oluşturulan belirli anahtar sözcükler (ör. kadın, eşcinsel, başörtüsü, sapık) üzerinden de yazılı basın taraması yapılarak tespit edilen içerikler, "Diğer Dezavantajlı Gruplar" başlığı altında kadınlara ve LGBTİ'lere yönelik nefret söylemi örnekleri olarak projenin medya izleme raporlarında yer buluyor.

⁹ Anahtar sözcüklerin tam listesi için bkz:

<http://hrantdink.org/attachments/article/256/Anahtar%20kelimeler.pdf>

Haberin kaynağı

Raporun bu bölümünde, incelediğimiz haberlerdeki bilginin kimden veya nereden alındığına odaklandık. Bu haberlerde cinayetin nedenine yanıt aramak için yalnızca adli tutanaklara ve polis raporlarına başvurulması ve failin ifadelerinin haberde tek verili gerçek olarak sunulması translara yönelik önyargıları olumlayan bir bağlam yaratıyor. İncelediğimiz örneklerde, ana akım habercilik ilkesi 5N1K'nin 'neden'inin yanıtı, katilin iddialarında ve bahanelerinde aranıyor ve bunlara sorgulanmadan yer veriliyor. Cinayetin nedeninin, LGBTİ'lerin cinsiyete dair kalıp yargılarla şekillenen toplumsal ilişkiler içinde yaşadıkları deneyimler, maruz kaldıkları farklı şiddet biçimleri ve genel olarak trans cinayetlerinin toplumsal arka planı göz ardı edilerek, yalnızca failin ifadelerinde aranması, ortaya tek boyutlu bir resim çıkartıyor. Örneğin, başka hiçbir kaynak göstermeksizin, katilin ifadelerinden yola çıkarak failin tahrik edildiği, cinayeti de bu yüzden işlediği izleniminin verilmesi, cevap hakkı elinden alınmış maktulü, translarla ilgili cinsiyetçi ve ahlakçı önyargıların yeniden üretilmesinde araçsallaştırıyor ve LGBTİ'lerin yaşadığı katmanlı ayrımcılık biçimlerine yeni bir katman daha eklemiş oluyor. Başka bir deyişle, toplumsal ve politik arkaplanı olan çok boyutlu bir olay, sadece adli tutanaklar ve polisiye kaynaklara referansla sunulduğunda, maktulün tekil hikâyesi ve olayın insani boyutu gölgeleniyor ve cinayet kolayca kanıksanabilecek bir renge bürünüyor.

Trans cinayetlerine özel olmayan, LGBTİ'lerle ve kadınlarla ilgili haberlerin çoğunda kurulan bu dil, sadece hak-temelli olmaktan uzak, cinsiyetçi bir haberciliğe işaret etmiyor; aynı zamanda transların gündelik toplumsal deneyimlerini ve gelecekle kurdukları ilişkileri doğrudan etkiliyor. Ayrıca, trans cinayetlerinin mevcut yaygınlığına ek olarak medyada bu şekilde yer alması da transların algıladıkları ve deneyimledikleri tehdidi güçlendirirken toplumsal yaşama daha ürkek ve 'gizlenmiş' bir şekilde katılmalarının yolunu açıyor. Ayrıca, failin tahrik edilmesi ve cinayeti işlemesi arasında kurulan nedensellik haber, LGBTİ ve kadınlara yönelik şiddet haberlerinde çok sık rastlanan bir kurgudan izler taşıyor. Başka bir deyişle, cinayetin nedeni olarak toplumsal ve politik arka plandan ve failden ziyade mağdurun varoluş biçimini ve edimlerini işaret ediyor ve cinsiyetçi ve homofobik/transfobik algıya sorgulanamaz bir meşruiyet kazandırmış oluyor.

Travesti öldürüldü

Kuşadası'nda 'Dora' takma isimli travesti Hüseyin Uğur Özer (24) evinde

Hüseyin Özer

bıçaklanarak öldürüldü.

Travestinin cep telefonu ile dizüstü bilgisayarını da alıp kaçan katil Serdar Ö. (22) yakalandı. Katil "İlişkiye girdik. Sonra aramızda tartışma çıktı. Onu öldürdüm" dedi. ■ Latif SANSÜR/DHA

Figür 1: Posta, 11 Temmuz 2013

Medyada yer alan pek çok trans cinayeti haberindeki gibi Figür 1’de yer alan haberde de yalnızca katilin ifadelerine yer verilen haberde, katilin “İlişkiye girdik. Sonra aramızda tartışma çıktı. Onu öldürdüm” sözleri aracılığıyla cinayetin sebebi olarak tartışma işaret ediliyor. Öte yandan, katilin iddialarına dayanarak cinayet öncesinde katille maktulün ilişkiye girdiği ifade edilerek maktulün özel hayatı ifşa ediliyor ve ilişkiye yapılan gereksiz vurguyla olayın magazinsel yönü öne çıkarılıyor. Bu tür trans cinayeti haberlerinde “İlişkiye girdik” ayrıntısına özellikle haber metninin içerisinde yer verilmesi, şüphesiz özel hayatın ifşası ve olayın magazinsel yönünün ön plana çıkarılmasının ötesinde bir bağlama işaret ediyor. Transların yaşam koşullarına dair yaygın toplumsal algı ve transfobik önyargılar göz önünde bulundurulduğunda, katilin maktulle ilişkiye girdiğine dair ifadesinin bir haber niteliği taşıması, maktulün ‘masumiyet’ine gölge düşürdüğü oranda kaybını değersizleştiriyor ve ona dair ‘yas’ tutulmasını gereksizleştiriyor. Ayrıca, bu bilgilerle çerçeveslendirilen haberdeki boşlukları dolduracak okuyucuya boşlukları nasıl dolduracağını yönergesi de verilmiş oluyor.

Travesti Dora’ya 4 bıçak darbesi

AYDIN’IN Kuşadası ilçesinde “Dora” takma ismiyle tanınan 24 yaşındaki Hüseyin Uğur Özer, evinde bıçaklanarak öldürüldü.

İddiaya göre olay şöyle gelişti: Önceki akşam birlikte kaldığı arkadaşı H.B. ile telefonla görüşen Özer, birisi ile eve geleceğini ve arkadaşından çıkmasını istedi. Saat 18.00 sıralarında birlikte kaldıkları evi terk eden H.B., 1.5 saat sonra döndüğünde Özer’i kanlar içinde buldu.

Özer’in 4 yerinden bıçaklanarak öldüğü belirlendi. Özer’in oturduğu sitenin güvenlik kameralarını inceleyen polis, telaşlı bir şekilde binadan çıkan bir kişiyi saptadı. Araştırma sonunda bu kişinin Kuşadası’nda bir mağazada çalışan S.Ö. (22) olduğu belirlendi. Yakalanan S.Ö., Özer’le ilişkiye girmek için pazarlık yaptıklarını anlaşmazlık yaşayınca bıçaklayarak öldürdüğünü itiraf etti.

Ufuk BAKSİ / SABAH

Figür 2: Sabah, 11 Temmuz 2013

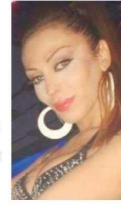
Aynı cinayeti konu alan ve 11 Temmuz 2013 tarihli Sabah gazetesinde yer alan haberde “S.Ö., Özer’le ilişkiye girmek için pazarlık yaptıklarını anlaşmazlık yaşayınca bıçaklayarak öldürdüğünü itiraf etti” ifadeleriyle bir önceki örnekteki gibi, bir yandan cinayet ‘bu tür bir ilişki biçiminde’ ortaya çıkması muhtemel bir tartışmanın ‘kaçınılmaz’ bir sonucuymuş gibi gösterilirken, diğer yandan katilin ifadelerine dayanarak maktulün seks işçisi olduğu vurgulanıyor. Ayrıca, yine yukarıda yer alan örnekteki gibi ilişki ve pazarlık vurgusuyla olayın toplumun ahlaki sınırlarının dışında ‘karanlık’ ve ‘tekinsiz’ bir

yönü olduğu ima ediliyor. Ayrıca bu vurgularla, hem bir transın hayatına dair detaylar tek boyutlu bir şekilde çerçevelendirilerek toplumsal önyargılar besleniyor hem de maktule dair çizilen 'kötü' portreyle cinayetin ciddiyeti ve vahameti perdeleniyor. Aynı cinayeti konu alan yukarıdaki iki haberde, iki farklı yayın grubuna ait yüksek tirajlı iki gazetenin bir trans cinayetini haberleştirirken aynı dili kullandıklarını görüyoruz.

Kuşadası'nda travesti cinayeti

Kuşadası'nda yaşayan Dora takma isimli travesti evinde bıçaklanarak öldürüldü. Arkadaşı, kendisinden haber alamayınca eve gitti ve Dora'nın cesediyle karşılaştı

Aydn'ın Kuşadası ilçesinde, Dora Özer takma isimli travesti 21 yaşındaki Hüseyin Uğur Özer, evinde bıçaklanarak öldürülmüş bulundu. Olay, Hacıfeyzullah Mahallesi Almgüvercin Sitesi 21. blokun ikinci katında meydana geldi. Hande takma isimli travesti telefonla aradığı birlikte yaşadığı arkadaş Dora Özer takma isimli Hüseyin Uğur Özer'den haber alamayınca saat 18.00'de eve gitti. Kapıyı açtığında ev arkadaşları Özer'in cesediyle karşılaşan Hande polisi aradı. Bıçaklanarak öldürüldüğü belirlenen Hüseyin Uğur Özer'in cesedi evdeki inceleme sonrası otopsi için morga kaldırıldı. Site sakinleri, blok çevresinde fuhuş ve hırsızlık olaylarının artması üzerine iki kez genel kurulda merkezi güvenlik kamerası sistemi kurulmasını kararlaştırdıklarını, iki travestinin yaşadığı bu eve giren çıkan birçok kişinin olduğunu söyledi. Cinayet şüphelisi olarak 22 yaşındaki Serdar Ö. yakalamp gözaltına alındı. Polisteiki sorgusunda suçunu itiraf eden Serdar Ö. 'nin, Özer'i güdüldükleri ilişki somrast anılarınca çıkan tartışmada bıçaklayarak öldürdüğünü söylediği öğrenildi. **DHA**

Figür 3: Taraf, 11 Temmuz 2013

Aynı cinayetle ilgili, 11 Temmuz 2013 tarihinde Taraf gazetesinde yayımlanan "Kuşadası'nda travesti cinayeti" başlıklı haberde ise 'site sakinleri'nin ifadelerine yer verilerek "Site sakinleri, blok çevresinde fuhuş ve hırsızlık olaylarının artması üzerine iki kez genel kurulda merkezi güvenlik kamerası kurulmasını kararlaştırdıklarını, iki travestinin yaşadığı bu eve giren çıkan birçok kişinin olduğunu söyledi" deniyor ve trans kimliği 'fuhuş' ve hırsızlıkla ilişkilendirilerek cinayet haberinin bir parçası olarak sunuluyor. Böylece, cinayet üzerinden translara yönelik önyargılar güçlendirilirken, haberci tarafından seçilip okuyucuya servis edilen bu arka plan bilgisiyle cinayet sebebi olarak adeta transların 'tekensiz' hayatı işaret ediliyor. Daha da önemlisi, maktulün hayatına dair toplumun 'tasvip etmeyeceği' detayların cinayet haberine bu şekilde eşlik etmesi, maktulün hayatını değersizleştirirken okuyucu nezdinde kaybını önemsizleştirerek bir bağlam yaratıyor. Translara dair medyada yer alan pek çok haberde olduğu gibi, trans cinayetleri haberlerinin hikâye kurgusunda da varlıklarıyla toplumun 'huzurunu kaçıran', bir rahatsızlık unsuru imgesine başvuruluyor.

Yukarıda yer alan haberlerde gördüğümüz gibi, trans cinayeti haberlerinde cinayetten etkilenen, cinayetin ardından tedirginlik ve korku yaşayan translara veya maktulün arkadaşlarına söz verilmiyor. Katilin veya 'site sakinleri'nin ifadelerine yer verilirken maktulü tanıyan başka kişiler bir kaynak olarak haberin kurgusunda yerini alamıyor; dolayısıyla haber, söyledikleri kadar söylemedikleri ve yer vermedikleri de okuyucuyu yönlendiriyor ve olayı nasıl okuması ve algılaması gerektiğinde dair bir çerçeve çizmiş oluyor.

Bunun da ötesinde, yukarıdaki bazı örneklerde görüldüğü gibi, katilin veya site sakinlerinin sözlerine sorgulanmadan yer verilmesi ve bu ifadelerin olaya dair tek gerçek olarak sunulması, translara dair yaygın önyargıların kaynakların ifadeleri aracılığıyla tekrar dolaşıma sokulmasına ve meşruiyet kazanmasına sebep oluyor. Bu tür haberler ayrıca, okuyucuların trans cinayetlerine ve genel olarak LGBTİ'lere dair farklı kanılar geliştirmelerini, konunun toplumsal ve politik bağlamının tartışılacağı bir

zeminin açılmasını da engelliyor. Başka bir deyişle, bahsi geçen haberlerin çerçevesi, sadece tek boyutlu ve translar açısından ayrımcılığı pekiştiren bir senaryoyu dayatmıyor, aynı zamanda farklı senaryoların tahayyül edilmesi ve tartışılmasını da zorlaştırıyor.

Yukarıdaki örneklere ek olarak belirsiz bir kaynağa dayanarak yazılan ve cinayetin nedeni olarak muğlak sebepler öne süren haberlere rastladık. Bu haberlerde cinayet okuyucuya bir sır perdesinin arkasında ve eksik ve belirsiz bilgilerle sunuluyordu.

TEKİRDAĞ

Tartışma ölümle sonuçlandı

Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde, bir kişi evinde bıçaklanarak öldürüldü. Alınan bilgiye göre, Esentepe Mahallesi Emlak Konutları'nda oturan travesti F.A. (35) ile evine gelen F.T. arasında henüz belirlenemeyen bir nedenle tartışma çıktı. Kavgaya dönüşen olayda, F.T, bıçakla F.A'yı yaraladı. Çok sayıda bıçak darbesi alan F.A, olay yerinde hayatını kaybetti. F.A'nın cesedi, incelemelerin ardından Çorlu Devlet Hastanesi morguna kaldırıldı. Şüpheli F.T, Havuzlar Mahallesi'nde saklandığı evde yakalandı. (AA)

Figür 4: Anayurt, 23 Mart 2016

Tekirdağ'da travesti cinayeti

Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde Faruk T., travesti olduğu öğrenilen Ferhat A.'yı bıçaklayıp, öldürdü. Olay, dün Esentepe mahallesinde bir apartmanda meydana geldi. İddiaya göre Faruk T., evine gittiği travesti Ferhat A.'yı bilinmeyen bir nedenden dolayı bıçaklayıp öldürdü. Cinayetin ardından bindiği taksinin şoförüne yaşananları anlatan Faruk T. taksinin ihbarı sonucu 1 saat sonra yakalandı. -DHA

Figür 5: Karar, 21 Mart 2016

Yukarıdaki iki haberde de "alınan bilgiye göre" ve "iddiaya göre" ifadeleriyle kaynak belirtilmiyor. Figür 4'te belirsiz kaynaktan alınan bilgiyle cinayetin nedeni "tartışma" olarak gösteriliyor. Aleda'nın öldürülmesi haberi "Tartışma ölümle sonuçlandı" başlığı ile veriliyor ve böylece olayın bir nefret cinayeti olma ihtimali görmezden gelinerek cinayetin "belirlenemeyen bir nedenle" çıkan tartışma sonucu gerçekleştiği; bu yüzden maktulün mağdur değil sadece tartışmanın taraflarından biri olduğu ve bu yüzden öldürüldüğü izlenimi veriliyor. Böylece cinayetin sıradan bir cinayet olduğu, aralarında bir tartışma yaşanmamış olmasaydı cinayetin de gerçekleşmeyeceği algısı yaratılıyor. Öte yandan, tartışma ve cinayet arasında kurulan dolaysız ilişki ve nedensellik maktulün cinsiyet kimliğinden bağımsız olarak da sorunlu bir habercilik pratiğine işaret ediyor. Haber, 'tartışma' edimine yüklediği anlam ve cinayeti, tartışmanın doğrudan ve meşru bir sonucu olabilecek şekilde kurgulaması bakımından kadın cinayetlerinin haberleştirilme biçimleriyle benzerlik taşıyor ve odağı katilden maktule ve aralarındaki, cinayetin yolunu sorgulanamaz bir şekilde açan, 'gizemli ve tekinsiz durum'a çekiyor. Benzer bir 'gizemli ve tekinsiz durum' cinayetin "bilinmeyen bir nedenden" gerçekleştiğini söyleyen Figür 5'deki haberde de ima ediliyor. Adli bir olay olarak ele alınan cinayet, haberleştirilirken eksik bilgiler ve belirsiz kaynaklarla okuyucuya kendi dolduracağı boşluklar sunan bir hikâye olarak servis ediliyor. Böylece, hem trans cinayetlerinin toplumsal yönü gölgeleniyor hem de önyargıları körükleyen dil yeniden üretiliyor.

Haberin kurgusu

Pek çok yazılı metin gibi haber metinleri de bir çerçeve içinde, belli unsurlar öne çıkarılarak ve bir hikâye kurgusuyla yazılır. Okuyucunun bir bağlam içinde edindiği bilgiler, haberi yorumlayışını şekillendiren faktörlerden biridir. Bu bölümde, bu bağlamın nasıl kurulduğuna ve haberlerin hikâye kurgularına odaklandık. İncelediğimiz haberlerde cinayetler magazinsel bir bağlamda, mağdurun özel hayatı haberin merkezine alınarak 'ilginç' bir hikâyenin bir parçası gibi ele alınıyor. Cinayet sansasyonel ve merak uyandırıcı ifadelerle okuyucuya sunuluyor veya polise detaylar öne çıkarılıyor. Cinayetler toplumsal bir olay olarak değil, bir magazin olayı veya adli bir mesele olarak haberleştiriliyor. Okuyucunun ilgisini çekmek için kullanılan bu dile mağdurun bedenini teşhir eden ve cinsel çağrışımlar yapabilecek görseller eşlik ediyor ve böylece magazinsel bir hikâye olarak sunulan cinayet haberi, okuyucu için daha ilgi çekici hale getiriliyor. Ayrıca bazı haberler, muğlak sebepler öne sürülerek eksik bilgilerle okuyucuya sunuluyor; merak unsurunu kıskırtan gizemli bir olay şeklinde hikâye ediliyor.

Türkiye Gazetecilik Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'ne göre kişilerin özel hayatından büyük bir suç veya yolsuzluk, toplumu kötü etkileyici bir tutum, toplumun güvenliğinin ve sağlığının korunması, ilgili kişilerin sözleri veya eylemleri sonucu halkın yanıltılmasının, yanıltılmasının ve yanlış yapmasının engellenmesi söz konusuysa, özel hayatın kamuya açılan kesitinin konuyla doğrudan ilgili olup olmadığı ve ilgili kişinin özel hayatının onun kamusal faaliyetini etkileyip etkilemediği gözetilerek bahsedilebilir. Trans cinayeti haberlerinde yukarıda bahsedilen hiçbir şart sağlanmamasına ve hiçbir kamu yararı olmamasına rağmen, maktulün özel hayatı ve varoluşu ifşa edilmekle kalmıyor, bu yolla translarla ilgili basmakalıp fikirler yeniden dolaşıma sokuluyor. Haberlerde konu saptırılıyor, nefret suçu olma ihtimali olan vahim bir cinayet, bir magazin haberi gibi ciddiyetten uzak bir üslupla hikâye ediliyor. Cinayet haberlerinde yer alan magazinsel ve erotize dil, cinayetlerin önünü açan toplumsal ve politik arka planını yok sayarken, mevcut durumu yaratan toplumsal koşulları besliyor; böylece LGBTİ toplumunu daha da savunmasız hale getiriyor. Cinayette bir nefret saiki olup olmadığını bulmak için veya cinayeti doğru bir dil ve tavırla haberleştirmek için gösterilmeyen özen, maktulün özel hayatını deşifre etme ve bunun üzerinden sansasyon yaratma konusunda gösterilebiliyor. Bu açıdan, trans cinayetlerini haberleştirirken kullanılan görsel, hikâye dili ve çerçeve aracılığıyla maktulün hayatının, fiziksel ve toplumsal varoluşunun okuyucuya hızla tüketebileceği bir 'arzu nesnesi' olarak sunulduğu söylenebilir.

Gündüz baba gece 'Alev'

YÜREK
YAKAN
AİLE DRAMI

**İstanbul'da
1 çocuk babasının
ölümünün ardında
polisi bile şoke eden
bir hikâye çıktı**

3 YILLIK EVLİYDİ

Avcılar'da 4 gün önce boğazı kesilmiş, çeşitli yerlerinden bıçaklanmış bir travestinin cesedi bulundu. Polis, sarı peruk takan, kadın kıyafetli bu kişinin 35 yaşındaki F.K. olduğunu tespit etti. Yapılan incelemede, F.K.'nin 3 yıllık evli ve 1 çocuk babası olduğu belirlendi.

'ŞOFÖR' YALANI

Gündüzleri aile babası olan F.K., geceleri 'Alev' oluyordu. Ailesine "Akşamları bir isadımın şoförlüğünü yapıyorum" diyen F.K., Alev takma ismiyle Avcılar'da pazarlığa çıkıyordu. Çantası kayıp olan 'Alev'i bir müşterisinin öldürdüğü düşünülüyor. Mustafa ŞEKEROĞLU/24'te

Figür 6: Habertürk, 6 Aralık 2015

Travesti cinayetinin ardından 'gizli' bir hayat öyküsü çıktı

Travesti cinayetinin ardından bambaşka bir hayat çıktı. İstanbul Avcılar'da boğazı kesilerek öldürülen 'Alev'in, 1 çocuk babası F.K. olduğu anlaşıldı. Çevresine geceleri özel şoförlük yaptığını söyleyen 35 yaşındaki F.K., evden çıktıktan sonra kadın kıyafetleri giyip müşterileriyle birlikte oluyormuş

Mustafa ŞEKEROĞLU
0212 313 67 33

İSTANBUL'da 4 gün önce sokak ortasında vahşi bir cinayete kurban giden travestinin yaşam öyküsü, herkesi şaşkınlığa uğrattı. Avcılar Cihangir Mahallesi'nde polise başvuran bir nışaat bekçisi, kaldığı kulübeye bir travestinin kanlar içinde gelerek yardım istediğini aktardı. Olay yerine giden polis, boğazı kesilen ve çeşitli yerlerinden bıçaklanan travestinin öldüğünü tespit etti. Ceset üzerinde yapılan incelemede, sarı renk peruk takan kadın kıyafetli kişinin 35 yaşındaki F.K. olduğu tespit edildi.

'ÖZEL ŞOFÖRLÜK YAPIYORUM'

Araştırmada F.K.'nin gündüz başka, gece bambaşka bir hayat sürdüğü ortaya çıktı. 35 yaşındaki F.K.'nin 3 yıl önce evlendiği ve 1 çocuk sahibi olduğu, ailesine ve yakın çevresine ise gece bir işadınının özel şoförlüğünü yaptığını söylediği öğrenildi. Evden ayrıldıktan sonra çantasına koyduğu kadın kıyafetlerini giyen, makyaj yapan, peruk takan F.K.'nin, Avcılar'da yol kenarında müşteri beklediği anlaşıldı.

LGBTT Dayanışma Derneği'ne Kaos GL, Ankara'da yaptığı eylemle, F.K.'nin öldürülmesini protesto etti.

Arkadaşları ve müşterileri tarafından "Alev" olarak tanınan F.K.'nin bir müşterisi tarafından bıçaklandığı sanılıyor. Olayı gören arkadaşlarının, "Alev caddede çalıştığı sırada müşteri olarak yaklaşan bir erkek tarafından bıçaklı saldırıya uğradı" bilgisini verdiği öğrenildi. Asayiş Şube Müdürlüğü Cinayet Büro Amirliği ekipleri, bölgedeki kamera görüntülerini incelemeye aldı. Cenazesi memleketinde toprağa verilen F.K.'nin, içinde cep telefonu ve cüzdanının bulunduğu çantasının da kayıp olduğu belirlendi.

Figür 7: Habertürk, 6 Aralık 2015

Cinayet olayını, mağdurun özel hayatını merkeze alan bir hikâye olarak sunan haberlere örnek olarak Habertürk gazetesinde 6 Aralık 2015 tarihinde yer alan haber gösterilebilir. Habertürk gazetesinin manşetten "Gündüz baba gece 'Alev'" başlığıyla verdiği haberde 2 Aralık 2015'te öldürülen trans birey Alev'in öldürülmesi değil, özel hayatına dair sansasyonel detaylar haberin odağında yer alıyor. Maktulün evli ve bir çocuklu olması, hem başlıkta hem haberin içeriğinde defalarca vurgulanıyor ve maktulün varoluşu, "Travesti cinayetinin ardından 'gizli' bir hayat öyküsü çıktı" başlığıyla, geceleri yaşadığı "gizli hayat"a indirgenerek okuyucuya sunuluyor.

'Alev'in eşi hamile

İstanbul'da boğazı kesilerek öldürülen evli ve 1 çocuklu 'travesti Alev'in eşi 6 aylık hamile çıktı

Dram içinde dram! Geçen hafta Avcılar'da boğazı kesilen evli, 1 çocuk babası travesti D.O.'nun eşinin ikinci çocuğuna hamile olduğu ortaya çıktı.

Alev takma adını kullanan D.O.'nun kardeşi, "Şoförlük yaptığını söyleyerek eşini kandırmış. Ailesine bakmak için bu yola başvurmuş olabilir" dedi. 6'da

Figür 8: Habertürk, 10 Aralık 2015

Habertürk gazetesinin mağdurun özel hayatına gösterdiği ilgi, sonraki günlerde de devam ediyor. 10 Aralık 2015 tarihinde yine birinci sayfadan verilen haberde, gazetede dört gün önce yayımlanan haberin neredeyse aynısı, maktulün özel hayatıyla ilgili edinilen yeni bilgiyle beraber tekrar dolaşıma sokuluyor. Bu haberde de, dört gün önce yayımlanan haberdeki gibi, cinayetle ilgisi olmayan bir bilgi "Alev'in eşi hamile" başlığıyla veriliyor. Habertürk gazetesi ayrıca, "Habertürk'ün ortaya çıkardığı İstanbul'daki aile dramı" üst başlığıyla, cinayetle doğrudan ilgisi olmayan bir bilgiyi açığa çıkarmaktan gurur duyduğunu gösteriyor, "aile dramı" gibi ifadelerle konuyu saptırıyor ve okuyucunun dikkatini cinayet konusundan maktulün hayatının 'dramatik' detaylarına çekerek hızla tüketilecek bir arka plan sunuyor. Haber metnine okuyucuya sunulan hikâyeyi destekleyici düğün fotoğrafı da eşlik ediyor.

Bu cinayetin 2015 yılında gerçekleşen trans cinayetleri arasında yazılı basında en çok yer bulan cinayet olması, medyanın trans cinayetlerini nasıl gördüğünü anlamak için işlevsel bir gösterge olarak düşünülebilir. Birçok trans cinayeti yazılı basında yer bulmazken bu cinayetin manşette yer bulmasının sebebi ne yazık ki transların uğradığı değişik şiddet biçimleri ve trans cinayetleri sorununun önemi ve aciliyetine vurgu yapmak değil, okuyuculara sunulan ilginç ve magazinsel bir hikâyeyi öne çıkarma arzusudur. Habertürk gazetesinde yer alan bu iki haberde, cinayetdeki olası nefret unsurunun ve bu nefreti besleyen toplumsal arka planın sorgulanması bir yana, cinayetin kendisi bile haberin odağında yer almıyor. Maktulün özel hayatı ve kadına ve erkeğe dayatılan cinsiyet rollerinin dışında yer alan cinsiyet kimliği ve varoluş biçimi, 'şok habercilik' mantığıyla okuyucuya sunuluyor. Öte yandan maktulün, eğer doğruysa, ikili bir hayatı seçmesi, transların yaşam koşulları göz önünde bulundurulduğunda trans cinayeti haberinin önemli bir ögesi olabilir. Ancak maktulün bu hayatı seçmesine yol açan toplumsal etkenlerin bahsedilmediği ve sorgulanmadığı bir haber metni, yukarıdaki örnekte olduğu gibi, bu toplumsal gerçeği bir dedikodu malzemesine dönüştürüyor.

İncelediğimiz haberlerde maktul eğer seks işçisiyse mesleğine mutlaka vurgu yapıldığını gördük. Genellikle, bu vurgu yapılırken seks işçiliği kriminal bir çerçeveye sunuluyordu. Birçok haberde maktulün seks işçisi olması, katilin maktulün müşterisi olduğu vurgulanarak veya seks işçisi olmak suçla ilişkilendirilerek cinayet doğallaştırılıyor, cinayetin seks işçileri için beklendik bir son olduğu ima ediliyor ve maktulün varoluşu seks işçiliğine indirgeniyordu.

Dora'nın katili müşterisi çıktı

AYDIN Kuşadası'nda önceki akşam evinde öldürülmüş olarak bulunan Dora Özer takma isimli travesti 24 yaşındaki H.U.Ö.'nün katil zanlısı 22 yaşındaki müşterisi S.Ö. yapılan operasyonla yakalandı. Çevredeki güvenlik kameraları ve görgü tanıklarından yola çıkan ekipler, 15 saat gibi kısa bir sürede olayı aydınlatı. Polisin titiz çalışması sonucu adresi

tespit edilen S.Ö.'nün öldürdüğü iddia edilen Dora Özer takma adlı H.U.Ö.'nün cep telefonu, dizüstü bilgisayarını, çantası gibi şahsi eşyalarını da evinde buldu. Yapılan ilk sorgulamada suçunu itiraf eden S.Ö.'nün eve müşteri olarak gittiklerini, ilişkiye girdikten sonra ücret konusunda anlaşamadıkları için tartıştıklarını ve öldürdüğünü söylediği öğrenildi. (İHA)

Figür 9: Şok, 12 Temmuz 2013

Örneğin, Şok gazetesinde Dora cinayetini konu alan haberin başlığında yer alan "Dora'nın katili müşterisi çıktı" ifadesiyle maktulün seks işçisi olmasına vurgu yapılıyor ve trans seks işçileri için cinayetin beklendik bir son olduğu ima ediliyor. Ayrıca, "S.Ö.'nün eve müşteri olarak gittiklerini ilişkiye girdikten sonra ücret konusunda anlaşamadıkları için tartıştıklarını ve öldürdüğünü söylediği öğrenildi" ifadeleriyle cinayet, basit bir pazarlık meselesine indirgeniyor ve cinayet muğlak ifadelerle bir sır perdesi olarak gizemli bir tonla okuyucuya servis ediliyor.

Travesti cinayetini TAKSİCİ ÇÖZDÜ

Faruk T., travesti Ferhat A.'yı evinde bıçaklayarak öldürdü. Olaydan sonra bindiği taksi şoförüne cinayet işlediğini anlatan Faruk T., gözaltına alındı.

OLAY, TEKİRDAĞ'ın Çorlu İlçesi'nde bir apartmanda meydana geldi. Faruk T.'nin, evine gittiği iddiaya göre travesti Ferhat A. ile arasında kavga çıktı. Faruk T., Ferhat A.'yı bıçaklayarak, evden ayırdı.

YATAK ODASINDA ÖLDÜRÜMÜŞ

Üzerindeki kanlı elbiselerle apartmanın önüne çağırıldığı taksiye binen Faruk T., sürücüye cinayet işlediğini söyledi. Taksi şoförü durumu polise haber verdi. Ekipler, girdikleri evin yatak odasında Ferhat A.'nın cesedini buldu.

Polis, cinayet zanlısı Faruk T.'yi evinde yakalayıp, gözaltına aldı.

Figür 10: Akşam, 21 Mart 2016

Akşam gazetesinin Aleda isimli transin cinayetini konu alan 21 Mart 2016 tarihli haberinde cinayet haberi, katilin cinayeti işledikten sonra olayı bir taksiciye anlatması ve taksicinin katili polise ihbar etmesi üzerine gözaltına alınması vurgulanarak "Travesti cinayetini taksici çözdü" başlığıyla veriliyor. Cinayete dair haber niteliği taşıyan detaylar, maktulün dezavantajlı bir gruba dahil olması, trans cinayetlerinin yaygınlığı ve politik bağlamı ile ilgili bir uzman görüşü ve farklı aktörlerin ifadeleri haber metninde yer almazken, polisiye ve ilgi çekici detaylar süslü ifadelerle ön plana çıkarılıyor.

Katilin işlediği cinayeti rahatlıkla taksiciye anlatmış olması, habercileri, cinayetteki nefret saikini sorgulamaya itmesi gerekirken, yukarıdaki örnekte haberciler bu durumu, cinayeti polisiye detaylar üzerinden okuyucunun iştahını kabartmak üzere kurgulanmış bir dille haberleştirmek için kullanıyorlar.

TRAVESTİ FERHAT'I DELİK DEŞİK ETTİ!

DELİK DEŞİK ETTİ!

Çorlu'da evine gittiği travesti Ferhat A'yı bıçaklayarak öldüren adam daha sonra çağırdığı taksiye bindi. Taksiciye cinayet işlediğini söyleyince yakalandı

KANLI ELBİSELERLE BİNDİ!

► TEKİRDAĞ'ın Çorlu ilçesindeki Esentepe Mahallesi Adnan Doğu Caddesi'nde bulunan bir apartmanda yaşanan olayda, Faruk T. evine gittiği 35 yaşındaki travesti Ferhat A. ile bilinmeyen bir nedenden dolayı tartışmaya başladı. Tartışmanın büyüyerek kavgaya dönüşmesi üzerine sinirlerine hakim olamayan Faruk T., Ferhat A.'yı ardi ardına bıçak darbeleriyle öldürdü. Daha sonra hiçbir şey olmamış gibi taksi çağıran Faruk T., üzerindeki kanlı elbiselerle apartmanın önüne inerek gelen taksiye bindi.

YATAK ODASINDA BULUNDU!

► DAHA sonra Faruk T., araçtan indiği sırada sürücüyü cinayet işlediğini söyledi. Taksi şoförü ise durumu hemen polise haber verdi. Bunun üzerine Faruk T.'nin taksiye bindiği binaya giden polis çilingir yardımıyla girdiği evin yatak odasında Ferhat A.'nin cesediyle karşılaştı. Ferhat A.'nin cesedi, savcı ve polisin incelemesi ardından otopsi için Çorlu Devlet Hastanesi morguna konuldu. Polis, olaydan yaklaşık 1 saat sonra cinayet zanlısı Faruk T.'yi Havuzlar Mahallesi'ndeki evinde yakalayıp, gözaltına aldı.

Ferhat A.'nin cansız bedeni olay yerine gelen polis ekipleri tarafından evinden böyle çıkarıldı.

Sorgusunun ardından adliyeye sevk edilen zanlı Faruk T. mahkemede tutuklanarak cezaevine gönderildi.

Figür 11: Şok, 21 Mart 2016

Aynı cinayet, Şok gazetesinin 21 Mart 2016 tarihli sayısında "Travesti Ferhat'ı delik deşik etti!" başlığıyla yer buluyor. Bu başlık bir insanın hayatına mal olan olayı "delik deşik etti" gibi ifadeler içeren kaba bir dille aktarmakla kalmıyor, ayrıca mağduru insanlıktan çıkarıyor.

Figür 12: Korkusuz, 11 Mart 2016

Trans cinayetlerinin sansasyonel bir dille sunulmasına bir örnek de Korkusuz gazetesinin Buse cinayetini konu alan 11 Mart 2016 tarihli haberinde görülüyor. “Travesti cinayetinde sürpriz görüntüler” başlığıyla yine olayın polisiye yönü öne çıkarılıyor ve “sürpriz görüntüler” ifadesiyle ve paparazzi haberciliği türünde bir hikaye diliyle servis edilerek okuyucuda merak uyandırmak ve bu merak üzerinden haberin daha fazla okunması, tüketilmesi ve tekrar dolaşıma sokulması amaçlanıyor.

Yukarıdaki haberlerde görülebileceği gibi okuyucuya sunulan hikâyeye cinsel çağrışımlar yapabilecek görseller eşlik ediyor ve mağdurun bedeni teşhir ediliyor. KAOS GL Derneği'nin hazırladığı yıllık medya izleme raporlarına göre LGBTİ'ler, haberde kullanılan dille olduğu kadar görsellerle de cinsel obje olarak sunuluyor.¹⁰ Bu tür görsellere trans cinayeti haberlerinde de bolca rastlanıyor. Translara yönelik şiddet, yani transların uğradığı ayrımcılıklar düşünüldüğünde nefret veya önyargıyla yapılması oldukça muhtemel bir eylemi konu alan trans cinayeti haberlerinde bile translarla ilgili kalıp yargıları pekiştiren görseller kullanılarak cinselliğin altı fazlaca çiziliyor; cinayetin ciddiyeti ve toplumsal arka planı görmezden geliniyor. Transların, arkadaşlarıyla, yemek yaparken veya kitap okurken çekilmiş bir fotoğrafına değil, bedenini teşhir eden ve cinsel çağrışımlar yapabilecek fotoğraflara yer veriliyor. Bu görsellerde transların varoluşları cinselliğe sıkıştırılarak transların hayatın diğer alanlarındaki varoluşları haber çerçevesinin dışına atılıyor.

KAOS GL'nin “2015 yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi veya Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu”nda da belirttiği gibi, “Kendilerine dönük sosyal dışlama ve önyargılar nedeniyle, trans kadınların çoğunun istihdam alanı -kayıtdışı- seks işçiliğine indirgenmiş durumdadır. Bu açıdan, nefret suçları ile neredeyse her gün karşılaşmaktadırlar.”¹¹ Ancak, bu trans kadınların maktul olduğu cinayet haberlerinde, transların neden kamusal alanda özgürce yer bulamadığına, neden seks işçiliğine yöneldiklerine ve bu durumun onlar için yarattığı tehlikeli koşullara dair hiçbir ifade geçmiyor. Hâlbuki her trans seks işçisi cinayet haberi, bu sorunu dile getirmek, bu sosyal dışlama ve sonuçlarının yanı sıra LGBTİ hakları konusunda farkındalık yaratmak için bir vesile haline getirilebilir.

Özetle, yukarıdaki haberlerde cinayetin kendisi değil mağdurun özel hayatı okura ‘ilginç’ bir hikâyeye sunmak için konu ediliyor ve odak cinayetten kaydırılıyor. Böylece mağdurun hayatı translara yönelik önyargıları yeniden üretmek için araçsallaştırılarak ayrımcılık körükleniyor. Haberin, mağdurun özel hayatını merkeze alan çerçevesi ve hikâyeye kurgusu cinayetleri ciddiyetsiz bir bağlama yerleştiriyor.

¹⁰ KAOS GL Derneği Medya İzleme Raporları 2013, 2014, 2015, 2016

¹¹ 2015 yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi veya Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu, KAOS GL Derneği, s.14, 2016

Sözcük seçimleri

Haberlerin yapısı ve çerçevesi kadar haberlerde kullanılan sözcükler de heteronormatif toplumsal cinsiyet rejiminin bakış açısını yansıtıyor. Haberde kullanılan sözcükler ve ifadeler belli çağrışımlarla okuyucuyu yönlendiriyor. Örneğin, taradığımız haberlerin neredeyse tamamında translar toplumsal algıda olumsuz çağrışımları olan 'travesti' kelimesiyle tanımlanıyor.

TRAVESTİ CİNAYETİ

Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde bir apartmanda meydana gelen olayda, Faruk T. evine gittiği travesti Ferhat A. ile tartıştı. Faruk T., Ferhat A.'yı bıçaklayarak evden ayırdı. Üzerindeki kanlı elbiselerle apartmanın önüne çağırıldığı taksiye binen Faruk T., sürücüyü cinayet işlediğini söyledi. Şoför, olayı polise iletti. Faruk T.'nin taksiye bindiği binaya giden polis, evde Ferhat A.'nın cesedini buldu. Faruk T. yaklaşık 1 saat sonra yakalanarak gözaltına alındı.

● MEHMET YİRÜN Tekirdağ DHA

Figür 13: Milliyet, 21 Mart 2016

Travestiye evinde 4 bıçak!

Aydın Kuşadası'nda, 'Dora' olarak tanınan 24 yaşındaki travesti Hüseyin Uğur Özer, evinde 4 yerinden bıçaklanarak öldürülmüş halde bulundu

AYDIN'ın Kuşadası İlçesi'ndeki Altıngüvercin Sitesi'nde arkadaşı H.B. ile birlikte kalan 'Dora' takma adlı travesti Hüseyin Uğur Özer, arkadaşı H.B.'yi arayarak eve misafiri getireceğini ve evden ayrılması gerektiğini söyledi. Bunun üzerine H.B., saat 18.00 sıralarında evden ayrıldı. Saat 19.30 sıralarında yeniden eve dönen H.B., travesti Özer'i bıçaklanarak öldürülmüş halde buldu. H.B.'nin ihbarı üzerine olay

Dora takma adlı Hüseyin Uğur Özer

yerine gelen polis ekiplerinin yaptığı ilk incelemede, Özer'in 4 kez bıçaklanarak öldürüldüğü belirlendi. Kapı önünde ölü bulunan Özer'in tüm özel eşyalarının da çaldığı belirtildi. Özer, Kuşadası Hanım Camisi'ndeki cenaze namazının ardından

Adalızade Mezarlığı'na defnedildi. Öte yandan olayın faili olarak gözaltına alınan S.Ö. çıkarıldığı mahkemece tutuklandı. ■ Zafer HACISALİHOĞLU/AHT

Mezarlıkta bebek cesedi

İSTANBUL Ataşehir'deki mezarlıkta, yarınsına kadar gömülmüş bir bebek cesedi bulundu. Bebeğin sarılı olduğu bezin üzerinde 23 Haziran tarihi ve "Bebek Karaaslan" yazısı olduğu belirtildi. Bebeğin cesedi, kesin ölüm nedeninin belirlenmesi için Adli Tıp Kurumu'na kaldırıldı. Olayla ilgili araştırma başlatıldı.

Figür 14: Habertürk, 11 Temmuz 2013

Biri Milliyet diğeri Habertürk gazetesinde yer alan ve iki farklı trans cinayetini konu alan bu iki haberin, incelediğimiz haberlerin genelini yansıttığını ve kullanılan sorunlu dile dair genel bir fikir verdiğini söylemek yanlış olmaz. İki farklı trans cinayetini konu alan iki haberde de, öldürülen translardan 'travesti' olarak bahsediliyor. KAOS GL "Sık Sorulan Sorular" kitapçığında, 'travesti' kelimesinin anlamı şöyle açıklanıyor: "Travesti: Daha çok dış görünüşle ve davranışlarıyla karşı cinsle ait olma isteğinde olan kişi. Bu sözcük kişideki transvestizmi ifade eder. Halk arasında travesti dendiğinde daha çok kadın giyimindeki/davranışındaki erkekler akla gelse de travesti kelimesi aslında hem erkek hem de kadın için geçerlidir; yani erkek giyimindeki/davranışındaki kadınlar için de kullanılır."¹²

¹² Sık Sorulan Sorular Kitapçığı, KAOS GL Derneği, s. 8

Gündelik hayatta, edebiyatta veya akademide sınırları belli olmak koşuluyla ‘travesti’ kavramı kullanılabilir. Ancak haber dilinin daha nesnel olması açısından yıllardır olumsuz imgelerle beslenen ‘travesti’ kelimesi yerine ‘trans’ kelimesi tercih edilmelidir.¹³ Cinsiyet kimliği doğumda kendisine atanandan farklı olan kişilere trans deniliyor. Bu, kişinin kendini hangi cinste hissettiğiyle ilgili bir durum olup bedensel özelliklerinden bağımsızdır. O yüzden de ‘ameliyatlı/ameliyatsız’ ayrımına gitmeden ‘transseksüel’ ve ‘travesti’ kelimeleri yerine yalnızca ‘trans’ kullanılmalıdır.¹⁴

Ayrıca birçok haberde, ‘travestilik yapan...’, ‘travesti olarak çalışan...’ gibi ifadelerle travesti olmak, ‘travestilik’ adı altında gerçekte var olmayan bir meslek olarak sunuluyor ve ‘fuhuş’la arasında doğal bir bağ kuruluyor; oysa ‘travestilik’ gibi bir meslek olmadığı gibi her trans da seks işçisi değildir.¹⁵

Yine nefret cinayeti

KUŞADASI'NDA ‘Dora’ takma adıyla tanınan travesti Hüseyin Özer (24), evinde ölü bulundu. İddiaya göre Özer, ‘misafirim gelecek’ diyerek arkadaşı H.B.’den, evden ayrılmasını istedi. H.B. gittikten 1,5 saat sonra döndüğünde Özer’i kanlar içinde buldu. Özer’in defalarca bıçaklanarak öldürüldüğü anlaşıldı. Cinayet zanlısı Serdar Ö. mahkemece tutuklandı. **ZAFER HACISALİHOĞLU**

Figür 15: Akşam, 11 Temmuz 2013

Kuşadası’nda nefret cinayeti

Haber Merkezi - Aydın’ın Kuşadası ilçesinde **Dora Özer** takma adlı travesti **Hüseyin Uğur Özer** (24) evinde bıçaklanmış halde ölü bulundu. Olay, **Hande** takma adlı travesti ev arkadaşının telefonla aradığı Özer’den haber alamayınca eve gitmesiyle ortaya çıktı. Kapıyı açtığı anda ev arkadaşı Özer’in cesediyle karşılaşan arkadaşı, polisi aradı.

Bıçaklanarak öldürüldüğü belirlenen Özer’in cesedi evdeki inceleme sonrası otopsi için morga kaldırıldı. Site sakinleri, blok çevresinde fuhuş ve hırsızlık olaylarının artması üzerine iki kez genel kurulda merkezi güvenlik kamerası sistemi kurulmasını kararlaştırdıklarını söyledi. Polis, güvenlik kamerası görüntülerini incelemeye aldı.

Figür 16: Cumhuriyet, 11 Temmuz 2013

Yukarıdaki iki haber de, bir trans cinayetinden açıkça nefret cinayeti olarak bahseden nadir örneklerdendir. Buna rağmen, iki haberde de trans maktulü tanımlamak için ‘travesti’ kelimesinin kullanılması, yazılı basında nefret cinayetlerine yönelik bir duyarlılık gösterildiği örneklerde bile kavramlar konusunda bir kafa karışıklığı olduğunu gösteriyor.

Trans cinayeti haberlerini incelerken mağdurun isminin “takma isim” olarak ifade edildiğini gördük. Birçok trans, doğumlarında kendilerine tayin edilen cinsiyeti ve haliyle o cinsiyete ait ismi reddediyor. Resmi olarak kimliklerindeki ismi değiştirmedikleri durumlarda bile kullandıkları isim ile anılmayı tercih ediyor. Medya, çoğu zaman bu isimleri “takma isim” olarak görüyor.

¹³ KAOS GL Derneği Medya İzleme Raporu 2015, s. 6

¹⁴ KAOS GL Derneği Medya İzleme Raporu 2014, s. 29

¹⁵ KAOS GL Derneği Medya İzleme Raporu 2015, s. 16

'BUSE' takma isimli travesti evinde öldürüldü

İstanbul'da, "Buse" takma isimli M.D. adındaki travesti evinde ölü bulundu. Polis ekipleri tarafından başlatılan çalışma sonucu cinayetin faili olduğu ileri sürülen 1 şüpheli gözaltına alındı.

Edinilen bilgilere göre, Bakırköy'de ikamet eden Buse takma isimli M.D.'den (31) arkadaşları haber alamayınca evine geldi. Kapının kilitli olduğunu gören M.D.'nin arkadaşları polis ekiplerine haber verdi. Adrese gelen polis ekipleri çilingir yardımıyla eve girdiğinde M.D.'nin cesediyle karşılaştı. Olay yerinde yapılan ilk incelemelerde M.D.'nin bıçaklandığı ve vücudunun çeşitli yerlerinde bıçak darbelerinin olduğu tespit edildi. Olay yerinde yapılan ilk incelemelerin ceset Adli Tıp Kurumu morguna kaldırıldı.

ŞÜPHELİ GÖZALTINA ALINDI

Asayiş Şube Müdürlüğü Cinayet Büro Amirliği ekipleri tarafından olayla ilgili çalışma başlatıldı. Bölgedeki güvenlik kamera görüntülerini izleyen ekipler, şüphelinin V.A. olduğunu belirledi. V.A.'nın Esenyurt'taki evine operasyon düzenlendi. Operasyonda evin bahçesinde bulunan "pitbull" cinsi köpek belediye ekiplerince etkisiz hale getirilirken, şüpheli V.A. gözaltına alındı. **İHA**

Figür 17: Zaman, 6 Mart 2016

Katili kamera yakalattı

Mehmet Dönmez

Volkan Akdağ

BAKIRKÖY'de oturan 'Buse' takma adlı travesti Mehmet Dönmez'e (31) ulaşamayan arkadaşları evine çilingir yardımıyla girdi. Yatak odasındaki Dönmez'in bıçakla öldürüldüğü tespit edildi. Cesedin 2 günlük olduğunu belirleyen polis kamera görüntülerinden cinayeti işleyenin Volkan Akdağ olduğunu belirledi. Yapılan takipte

Akdağ, Esenyurt'taki evinde gözaltına alındı. **■ Çetin AYDIN/İSTANBUL**

Figür 18: Hürriyet, 6 Mart 2016

Yukarıdaki iki örnekte de, maktulün kullandığı isim "takma isim" olarak sunuluyor. Öldürülen transın kullandığı isimden "takma isim" veya "kod isim" olarak bahsedilerek maktulün varoluşunun takma isim kullanılan yasadışı bir meslek olarak görüldüğü ima ediliyor. Transların kullandığı ismin yerine kimlik isimlerinin kullanılması kişinin cinsiyet kimliğinin gazeteci tarafından tanınmadığı veya önemsenmediği anlamına geliyor. Habercinin kişinin kullandığı ismi takma isim olarak sunarak kimliğini yok saymaktansa, habere konu olan kişiyi kendini tanımladığı biçimiyle yazması gazetecilik ilkeleri açısından daha doğru bir habercilik örneği olur.

Trans cinayeti haberlerindeki bir başka sorunlu ifade ise "infaz" kelimesidir. Taramalarımız sonucunda yazılı basında cinayet haberinin kaba ve soğukkanlı bir şekilde "infaz" olarak verildiği örneklerle rastladık. Bu ifade, cinayeti meşrulaştırıyor ve maktulü insanlıktan çıkararak transları değersizleştiren ayrımcı dili yeniden üretiyor.

ŞEKER BUSE'YE

VAHŞİ İNFAZ

Bakırköy'deki evinde 7 bıçak darbesiyle öldürülen Şeker Buse takma adıyla tanınan travesti Mehmet D.'nin katil zanlısı, polis tarafından evinde kısıvrak yakalandı

Volkan A.'nın (solda) Misa isimli pitbull köpeği belediye ekipleri tarafından iğneyle etkisiz hale getirildi.

ARKADAŞLARI EVE GELDİ!

► **BAKIRKÖY**'ün Kartaltepe Mahallesi'nde yaşanan olayda Şeker Buse takma ismini kullanan travesti Mehmet D.'den haber almayan arkadaşları eve geldi. Kapının kilitletiğini görün Mehmet D.'nin arkadaşları durumu polise bildirdi. Olay yerine gelen polis, çilingir yardımıyla eve girdiklerinde yatak odasında kanlar içinde yerde yatan Mehmet D.'nin cesedi ile karşılaştı. Yapılan incelemede Mehmet D.'nin karnında 5, göğüs ve belinde ise birer bıçak darbesi sonucu hayatını kaybettiği belirlendi. Mehmet D.'nin boynunda morluklar olduğu da görüldü.

EVDE PITBULL VARDI!

► **OLAYLA** ilgili soruşturma başlatan ekipler ise çevredeki güvenlik kameraları Mehmet D.'nin cep telefonu kayıtları da inceleme altına alındı. Soruşturma sonucu şüphelinin Esenyurt'ta oturan Volkan A. olduğu tespit edildi. Bunun üzerine harekete geçen ekipler Volkan A.'nın evine gitti. Ancak içerde Pitbull cinsi bir köpek bulunması üzerine belediye ekiplerinden yardım istendi. Belediye ekipleri tarafından iğneyle sakinleştirilen köpek etkisiz hale getirilirken, şüpheli Volkan A. polis ekipleri tarafından gözaltına alındı. Cinayetin nedeni ise sorgunun ardından belli olacak.

Figür 19: Şok, 7 Mart 2016

Türk Dil Kurumu'na baktığımızda 'infaz' kelimesinin anlamları şu şekilde belirtiliyor: 1. isim, hukuk. Bir kararı, bir yargıyı yerine getirme, uygulama, yürütüm 2. Birine sözünü geçirme. Kelimenin hukuk temelli göndermesini düşündüğümüzde, yaşananların infaz olarak değerlendirilmesi aslında duruma bir meşruiyet kazandırıyor, dolayısıyla ölümlerle sonuçlanan bir şiddet eylemini dolaylı olarak destekliyor.

Olumlu örnekler

Ulusal yazılı basını taradığımız dönem içerisinde, en son gerçekleşen trans cinayeti olan Hande Kader cinayeti haberleri, nispeten daha olumlu örnekler arasında yer aldı. Bu haberlerde daha doğru bir dil kullanıldı, translara yönelik ayrımcılığa değinildi ve cinayetin bir nefret cinayeti olduğu ve trans cinayetlerinin toplumsal ve politik bir boyutu olduğu üzerinde duruldu. Bu haberlerin birçoğunun hak haberciliği anlayışıyla yazıldığını söyleyebiliriz. Hak haberciliği, hak ihlallerini görmezden gelmeyen, 'ötekileri' haber konusu yapmak için mutlaka bir hak ihlalinin konusu/faili olmalarını beklemeyen, herhangi bir haberi yaparken hak ihlaline yol açmayan haberciliktir.¹⁶ Ana akım habercilik, profesyonel habercilik kodlarını biçimlendirirken egemen anlam ve değerleri üreten dünya görüşü, kültür veya ideoloji çerçevesinde kaldığı için yapısal olarak yanlı olmaya eğilimliken, hak haberciliği bu yapısal yanlılığa ve ana akım haberciliğin egemen kodlarına eleştirel bir bakış geliştirir.¹⁷ Örneğin, bir trans cinayetini haberleştirirken ana akım habercilik ilkesi olan 5N1K ilkesine uymak için katilin veya görgü tanıklarının ifadelerine başvurarak cinayetin nedenini açıklamak hak haberciliği anlayışına göre sorunludur; çünkü bu şekilde transların uğradığı ayrımcılıklar görmezden gelinir ve cinayet meşrulaştırılabilir. Buna karşılık, bir trans cinayetinin nedenini açıklamak için cinayetin nefret cinayeti olma ihtimaline ve toplumsal arka planına yapılacak bir vurgu, translara yönelik insan hakkı ihlallerine ve ayrımcılığa dikkat çeker. Toplumda ayrımcılığa uğrayan diğer toplumsal gruplar gibi transların da medyada hak haberciliği anlayışıyla ele alınması ve görünür kılınması gerekir.

Bu başlık altında incelediğimiz haberlerde, katilin ifadelerine yer verilmiyor ve cinayet toplumsal bir olay, bir nefret cinayeti olarak haberleştiriliyor. Birinci sayfada veya gazetenin toplum ve yaşam sayfalarında yer alan bu haberler, yalnızca cinayetin kendisini değil, cinayetten sonraki eylemler ve dava süreçlerini de konu ediyor; böylece cinayetin toplumdaki etkileri açığa çıkarılıyor ve yargılama süreçleri tartışmaya açılıyor.

Trans kadın yakılarak öldürüldü

TRANS bireylere yönelik nefret cinayetlerine bir yenisi daha eklendi. İstanbul'da kayıp olarak aranan trans kadın Hande Kader, Zekeriköy'de yakılarak katledilmiş halde bulundu. Adli Tıp Kurumu'nda bulunan cenazeyi teşhis eden ev arkadaşının beyanı üzerine durumun Kader'in ailesine iletildiği belirtildi. Ailenin ise DNA testi işlemleri için Adli tıp Kurumu'na gideceği öğrenildi. **S3**

Figür 20: Birgün, 13 Ağustos 2016

Nefret cinayetlerine karşı mücadele

YAKILARAK öldürülmüş halde bulunan trans kadın Hande Kader ile ilgili açıklama yapan LGBTİ aktivistleri, LGBTİ cinayetlerinin cezasız kaldığı için sürdürüldüğüne dikkat çekti, nefret cinayetlerine karşı mücadele çağrısı yaptı. **s.3**

Figür 21: Günlük Evrensel, 13 Ağustos 2016

Yukarıda yer alan ve Hande Kader cinayetini konu alan iki haber de gazetelerin birinci sayfasında yer alıyor. Adli olayların, magazin haberlerinin arasında veya 'üçüncü sayfa' haberi olarak değil, olması gerektiği gibi toplum, siyaset ve yaşam sayfalarında veya birinci sayfada yer alan yukarıdaki iki örnekte de, Hande Kader cinayetinden açık olarak bir nefret cinayeti olarak bahsediliyor ve konunun ciddiyetine dikkat çekiliyor. Cinayet, nefret cinayeti olarak tanımlanarak cinayetin toplumsal ve politik boyutu öne

¹⁶ Sevda Alankuş, Çocuk Odaklı Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2007, s. 21

¹⁷ Nilüfer Timisi, Medyada Hak Haberciliği, bianet.org

çıkarılıyor. Daha önceki örneklerin aksine, cinayetin nedenini açıklamak için katilin ifadelerine başvurulmuyor. Katilin motivasyonu yerine, cinayetin toplumsal arka planı öne çıkarılıyor ve böylece cinayetin meşrulaştırılmasının önüne geçiliyor.

BU RİYAKÂRLIK DEĞİL Mİ?

Trans olduğu için mi kimse sesini çıkarmadı BU VAHŞİ CİNAYETE!

Hande Kader kimdi? Bize onu anlatır mısın? Nasıl biriydi? Kaç yaşındaydı? - 23 yaşında bir trans arkadaşımızdı. Başka bir iş bulamadığı için zorunlu seks işçiliği yapıyordu. Aynı zamanda LGBTİ aktivistiydi. 'Onur Yürütüşü'nde en önde direnenlerden biriydi.

Nasıl öldürüldü?

- Vahşi bir şekilde katledildi! Birden fazla insanın tecavüze uğradığı düşünülüyor. Bedenini teşhis eden arkadaşlarımızın söylediğine göre, yoğun bir şiddete ve işkenceye maruz kalmış. Bu insanlık dışı işgencikleri yapanlar, yetmezmiş gibi, kızı bir de yakmışlar!

Hande Kader'in yakılarak öldürülmesiyle, Özgecan'ın vahşice katledilmesi benzer vakalar. İkisi de korkunç ve insanlık dışı. Sence neden Özgecan cinayetine milletçe büyük tepki gösterildi de Hande Kader de susulup geçildi?

- Ben verilen tepkinin vicdanlarda aynı olduğunu düşünüyorum. Ama söz konusu bir trans kadınsa, bunun dışı yansıması pek olmuyor. Twitter'ına, Facebook'una bu cinayeti konayan bir şey yazdığında ya da sokağa çıkıp elinde pankart yürüttüğünde, "Ulan bir i.ne için mi yürütürsün?!" denmesinden korkuyor. Bir kısmı da "Nihayetinde trans! Hak etti bunu. Dinimize, geleneklerimize aykırı! Trans olmasaydı öldürülmeyecekti!" diye düşünüyor. Ama Özgecan, toplumun heteroseksüel normlarına uyan bir kadı. Toplumun bütün kurallarına uyuyordu. O yüzden onun katledilmesi ülke çapında infial yarattı. Ama kim takar trans Hande Kader'i! Niye tepki versinler ki! Hayat duruşlarına, felsefelerine, her şeylerine ters...

En çok neye üzüldün?

- Çok gençti. 23'ti daha. Hayatında hiçbir şey olmayı becerememiş 3-5 işgenc adam, önlerindeki 150 gram et parçasının zevki için ona kaydılar. O gün orada Hande yerinde sen de olabilirdin, ben de. Onlar için hiçbir fark

Ayşe
ARMAN

aarman@hurriyet.com.tr

yok. Bir erkekle de kadınla da transla da yatıyorlar. Sonuçta o kızın hayatını çaldılar. Mutlaka o katillere ulaşacak kanıtlar vardır. Ama trans cinayetlerinde maalesef katiller yakalanmıyor ya da yıllarca sürüyor...

Bu yılın başından beri pek çok trans kadını öldürüldü. Kaçının katili yakalandı?

- Pek azının. 2014'ün Ekim ayında Azeri Gülşen diye bir arkadaşımızı iki kişi, Kurtuluş taki evinde öldürmeye çalıştı. Tesadüfen hayatta kaldı. Biz onu evinde bulduğumuzda kanlar içinde yerde yatıyordu. 7-8 tane kadın avukat bu davaya baktı, milletvekilleri olaya müdahil oldu ama bir adım bile yol kat edilemedi. Çünkü polis, soruşturmayı bile hâlâ tamamlamamıştı. Oysa ellerinde kamera görüntüleri var, 2 yıl geçti...

"Polisin hep uğraşacak çok daha önemli işleri var"...

- Aynen öyle! 80'lerde de öyleydi, 90'larda da 2000'lerde de şimdi de. Ama Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir insan yakılarak öldürülmüş. Tecavüze uğramış. Bundan daha önemli ne olabilir ki? Ama işte polisler de "Bu i.neyle mi uğraşacağız!" diyor. Poliste de var bu zihniyet, yargıda da. Bir trans kadının, bir travestinin, bir nonoşun, bir oğlanın davasıyla ilgilenmeyi kendilerine yakıştıramıyorlar.

Transların bu ülkede yaşam hakkı var mı?

- Çok fazla yok. Bana geçenlerde dediler ki, "Sen bir gazeteci olarak çok sert tepkiler veriyorsun!" Ben de bunu diyen kadın gazetecilere döndüm ve dedim ki, "Siz muhteşem hayatlarınızda, muhteşem ailelerinizle, muhteşem okullarınızda yaşıyorsunuz. Hep muhteşem ortamlarınız vardı. O muhteşem ortamlar size muhteşem

iş imkânları sundu! Siz böyle muhteşem bir hayat yaşarken, ben kimliğim için mücadele ediyordum. Eğitim almış olmama rağmen iş bulmaya çalışıyordum, ev kiralamaya uğraşıyordum. Ama hep sokağa atılıyordum. Güya bizim de haklarımız var. Ama yok. Kanun öntünde güya hepimiz eşitiz ama uygulamada öyle değil...

Bu ülkede translara duyulan nefretinin ölçüsü ne?

- Yıllardan beri süregelen bir şey. Özellikle de 12 Eylül darbesinden sonra atılan nefret tohumlarının artık yansıması. 12 yaşındaki bir erkek çocuğu sokakta bana arkamdan "Pis i.neeee" diye bağırıyorsa, ben oturup düşünüyorum, bu çocuk neden benden nefret ediyor diye. Çünkü dünyada henüz 12 yıldır var, beş yıl bebek olarak geçti, geriye kalktı 7 yıl. Bu süreçte beni nasıl tanımsı olabilir ki, nefret etsin? Ebeveynlerin ve çevresindeki yetişkinlerin fikirleri onlar, kendinin değil. Gençlere yanlış şeyler aktarıyorlar.

Sence nefret cinayetleri nasıl durdurulabilir?

- Halkın bilinçlenmesiyle. Verilen tepkilerle. Dün Özgecan Arslan'a tepki veriyorsan, bugün Hande Kader'e de tepki vereceksin. İşte bu nefret cinayetini önlemek için ilk adım. 40 yaşında 3 çocuk babası mısın, cumaya mı gidiyorsun, sen de "Hande Kader kardeşimdir!" dediğin zaman işte o zaman nefret cinayeti önlenir.

Bu ülkede kadın cinayetlerinin ardı arkası kesilmiyor. Böyle bir gerçek yaşanırken, seks işçiliği yapılmasını demiyorum ama daha güvenli bir şekilde yapamaz mı? Tanmadığı birisinin arabasına binince adam sapık çıkabiliyor. Benzer vahşetler daha önce de yaşandı. Korkunun ecele hiç mi faydası olmuyor?

- Olmuyor. Evet, kadın kimliğinin değeri yok Türkiye'de, hele bir de transsan felaket... Ama yaşamak da zorundasın. Seks işçiliğini tercih ettikleri için değil, başka bir iş bulamadıkları için yapıyorlar. Gerçekten translara iş verilmiyor.

Yakılarak öldürülen trans birey HANDE KADER

BİR genç kadın daha katledildi! 23 yaşındaydı. Tecavüze uğradı, dayak yedi, dövüldü, öldürüldü...

Ve yakıldı! Evet yanlış okumadınız, Allah'ın belası birtakım adamlar ona böyle kıydı.

Adı Hande Kader'di. Ama Hande'nin uğradığı vahşetin çoğumuzun haberi bile olmadı.

Çünkü o, bir transtı. Seks işçisiydi. O öldürülmeyecek de kim öldürülecekti! Oysa bu, işgenc bir bakış açısı.

Uğradığı vahşetin Özgecan'inkinden bir farkı yok. Ama söz konusu olan bir trans ise tük yok.

Sizi bilmem ama ben Hande Kader'im! Ne kadar Özgecan'sam, o kadar Hande Kader'im! İkisine de yanarım.

Ve toplumun ikiyüzlü ahlak anlayışını suçlarım.

Trans gazeteci arkadaşım **Michelle Demisevich**'le Hande Kader'i konuştuk...

Figür 22: Hürriyet, 17 Ağustos 2016

Ayşe Arman, Hürriyet gazetesindeki köşesinde 17 Ağustos 2016 tarihinde trans gazeteci Michelle Demisevich'le yaptığı söyleşiye yer veriyor. Hande Kader cinayetini konu alan söyleşide, translara yönelik nefret cinayetlerinden ve trans cinayetlerinin insani ve toplumsal boyutlarından söz ediliyor. Trans cinayetlerinin medyada yer bulmamasını ve tepki çekmemesini eleştiren yazı, transların uğradığı ayrımcılıktan bahsediyor.

Daha önceki kategorilerde yer verilen haberlerde, kimi zaman cinayetin sebebinin açıklanması için katilin ifadelerine yer verildiğini, cinayetten etkilenen grubun üyelerine söz verilmediğini gözlemledik. Ayşe Arman ise köşe yazısında bir trans gazeteciyle yaptığı söyleşiye yer vererek trans cinayetlerinin diğer transların üzerindeki etkisini de görünür kıyor.

HANDE KADER CİNAYETİ

'Homofobik dilin bir sonucu...'

CHP İstanbul Milletvekili Selina Doğan, "Mevcut iktidarın ötekinin de ötekisi olarak yok saydığı, lezbiyen, gay, biseksüel, trans ve interseks bireylerin maruz kaldığı ayrımcılık, bu bireylerin çalışma ve yaşam haklarını ellerinden almakta" dedi. Selina Doğan, 12 Ağustos'ta seks işçisi trans kadın Hande Kader'in yanmış cesedinin sokak ortasında bulunduğunu anımsatarak, bunun canavarca hislerle işlenmiş trans cinayetlerinin son halkası olduğunu bildirdi. Doğan, "Bu cinayetler toplumda iktidarın politikalarıyla teşvik ettiği, homofobik, transfobik, ahlakçı ve ötekileştiren anlayışın, dilin ürünü" dedi. Milletvekili Zeynep Altıok ise, "LGBTİ bireyler, ötekinin de ötekisi olarak bu iktidarın ve iktidarın anlayışını benimseyen anlayışın hedefindeler" diye konuştu. Basın toplantısına katılan LGBTİ, Pembe Hayat ve Kırmızı Şemsiye temsilcileri de katıldı.

Figür 23: Vatan, 19 Ağustos 2016

Vatan gazetesi, "HANDE KADER CİNAYETİ" üst başlığıyla verdiği haberde, CHP milletvekili Selina Doğan'ın "Bu cinayetler toplumda iktidarın politikalarıyla teşvik ettiği homofobik, transfobik, ahlakçı ve ötekileştiren anlayışın, dilin ürünü" ifadelerini "Homofobik bir dilin sonucu..." şeklinde başlığa taşıyor ve böylece cinayetin nedenini, adli raporlarda değil ayrımcı dilde arıyor. Cinayet haberinde, LGBTİ'lere yönelik ayrımcılığa vurgu yapılmasıyla, cinayetin toplumsal arka planına dikkat çekiliyor.

Hande Kader için adalet istediler

İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği çağrısıyla yakılarak öldürülen Hande Kader için dün Taksim Tünel meydanında yürüyüş düzenlendi. Yürüyüşte gökkuşağı bayrakları taşındı ve dövizlerle Hande Kader'in katledilmesi protesto edildi. Kortejin önünde "Bir kişi daha eksilmeyeceğiz, Hande Kader için adalet, herkes için adalet" döviz taşıdı.

Figür 24: Cumhuriyet, 22 Ağustos 2016

Hande Kader için adalet

İSTANBUL'da yakılarak katledilen trans kadın Hande Kader için Taksim Tünel'de eylem yapıldı. "Trans cinayetleri politiktir", "Bir kişi daha eksilmeyeceğiz", "Hande Kader için adalet" yazılı dövizlerin açıldığı eylemde, katillerin cezalandırılması istendi.

Figür 25: Evrensel, 22 Ağustos 2016

Hande Kader için adalet çağrısı

İSTANBUL LGBTİ Dayanışma Derneği çağrısıyla, yakılarak öldürülen Hande Kader için Taksim'de yürüyüş düzenlendi. Yürüyüşte gökkuşağı bayrakları taşındı ve dövizlerle Hande Kader'in katledilmesi protesto edildi. Polis kitlenin Galatasaray Meydanı'na çıkmasına izin vermedi. S2

Figür 26: Birgün, 22 Ağustos 2016

Hande Kader'in ölümünün ardından 21 Ağustos 2016 tarihinde Taksim'de yapılan eylem, 22 Ağustos 2016 tarihinde üç gazetede yer buldu. Bu eyleme yer veren gazetelerin neredeyse tamamında adalet vurgusu yer aldı. Trans cinayeti davalarında sık sık faillere cezalarında tahrik indirimi verilmesi gibi translara yönelik hukuksal ve toplumsal ayrımcılıklar düşünüldüğünde, bu gazeteler Hande Kader cinayetini adalet vurgusuyla haberleştirerek olayı toplumsal ve politik açıdan ele alıyor ve hak temelli habercilik yaklaşımını benimsiyor. Böylece, Hande Kader cinayetinin toplumsal bir mesele olarak ele alınmasına kapı aralıyor.

Hande Kader cinayetinin ardından yazılı basında LGBTİ örgütlerinin ve aktivistlerinin görüşlerine yer veren ve trans cinayetlerinin toplumsal ve siyasal bağlamına işaret eden özel haberler yer aldı. Cumhuriyet, Birgün ve Günlük Evrensel gazetelerinde yayımlanan bu özel haberlerde, trans cinayetleri nefret suçu olarak tanımlanıyor, medyanın trans cinayetlerine yönelik sessizliği eleştiriliyor ve Hande Kader için yapılacak eyleme çağrı yapılıyor. Hande Kader cinayeti üzerine trans cinayetlerine dikkat çekmek için yapılan bu haberler, raporun ilk bölümlerinde yer alan örneklerin aksine haberin kaynağı olarak cinayetten etkilenen LGBTİ'leri ve LGBTİ aktivistlerini alıyor. Ayrıca olayı magazinsel, polisiye veya 'merak uyandırıcı' bir çerçeveye değil, öncesine ve sonrasına da bakılması gereken toplumsal bir mesele olarak sunuyor.

Pazar 21 Ağustos 2016
EDİTÖR: ÖZNER OĞRAŞ ÇOLAK

İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Ebru Kırancı, iki yıldır Onur Yürüyüşü'nün polis tarafından engellendiğini, eylemcilere gaz sıkıldığını hatırlatarak şunu söylüyor: "Translar için cennet bir ülke yok."

Translar için cennet bir ülke yok

DİLEK SEN

İstanbul'da yakılarak katledilen 23 yaşındaki trans kadın Hande Kader, 2015'te polisin sert müdahaleyle engellemeye çalıştığı Onur Yürüyüşü'nde, "Çekiyorsunuz ama yayımlanmıyorsunuz. Hiçbir yerde yayımlanmıyorsunuz. Yayımlanmıyorsunuz. Sesimizi kimse duymuyor" diyor. Hande'nin hemen yakınına düşmüş gaz fişegi nedeniyle polise verdiği bu tepki, birkaç gazete ve haber sitesinde yayımlanmış. Hande Kader ve arkadaşının müdahale anında çekilmiş fotoğrafı, daha sonra LGBTİ hareketinin sembollerinden biri olmuştur. İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği'nin Beyoğlu'ndaki ofisinde toplantıya katılan arkadaşları, Hande'nin "Sesimizi kimse duymuyor" isyanını duyurmak için ne yapabileceğini konuştular. Pembe Hayat Derneği, Hande Kader konusunu görünür kılmaması için Halkların Demokratik Partisi (HDP) grup toplantısına katıldı. İstanbul'dan bir heyet, Ankara'ya gidip CHP'lilere görüşerek Hande'nin faillerinin bulunmasını ve trans cinayetlerinin son bulmasını istedi.

Ötekinin de ötekisi olmak...
Beyoğlu'nda Hande Kader için bir araya gelen toplantının ardından konuştuğumuz Pembe Hayat Derneği Yönetim Kurulu üyesi Ayta Sözeri, "Sosyal medyayı birçok 'normal' diye adlandırdıkları insanlara daha iyi kullandığımız halde, yine o tırnak içindeki 'normal' ses çıkarmadığı için duyulmamış gibi geliyor. Zaten bir sosyal med-

yadan öte herhangi birimizin başına bir şey gelmediğini öğrenebiliyoruz. Burada konu, ötekini de ötekisi olmak; bütün ötekiler için insan hakları mücadelesi verirken, bir ötekini hakta gösp ediliğinden en içinde kostürüp giderken hiç kimsenin bizi görmüyor olması" diyor. Medyanın katledilen trans kadınlar için kullandığı haber dili ni eleştiren Sözeri, "Bu haberleri ayrıntılı yapmadan, 'kedi adı bilmen ne' demeden yapmak lazım. Editörler zeki insanlar, atrıkları laşlık daha çok önemli. Hak odaklı bir dil kullanırsanız ve okuyan tarafından sadece iki cümlesini dahi anlaşılacak şekilde değiştirir" diyerek şunu soruyor: "Bunun, yılanlar yapması gerekenin tam tersini yapıyor. Bu yüzden bu durumda değil miyiz?"

'Özgürlük hali göreceli'
İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği Yönetim

Transgender Europe'un raporuna göre; Türkiye trans cinayetlerinde Avrupa'da 1., dünyada 9. sırada. Geçen yıl Türkiye'de 43 trans kadın katledildi. Hande'nin yakılarak katledilmesinin ardından bir araya gelecek Meclis'e giden LGBTİ örgütleri ve feminist örgütler, LGBTİ bireylerin anayasada tanımlanmasını, anayasamın 10. maddesinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ibarelerinin eklenmesini ve trans cinayetlerinin netleştirilmesi için kampanya başlatmasını istedi. Hande'nin katledilme sonradan olması için sosyal medyaya kullanıcıları, Twitter'da #handekaderesever etiketiyle tepkilerini paylaştı. Bu etiket, Türkiye trend topic listesinde birinci sıraya yerleşti ve böylelikle birçok kişi "Hande'nin sesi oldu."

'Sesimizi kimse duymuyor'

Yakılarak katledilen trans kadın Hande Kader (sağda), 2015'te polisin sert müdahaleyle engellemeye çalıştığı Onur Yürüyüşü'nde, "Çekiyorsunuz ama yayımlanmıyorsunuz. Sesimizi kimse duymuyor" diyor. Hande için bu akşam saat 19.00'da Tünel'den Galatasaray Meydanı'na bir yürüyüş düzenlenecek. "Trans cinayetleri politiktir" sloganı, bu cinayeti görünce gelen herkese duyurulacak.

'Toplumun bir parçasıyız, görünce geleceğiz'

2014 Trans Güzelik Kraliçesi Yankı Bayramoğlu da, "Kadın cinayetlerinde failer bir şekilde bulunuyor. Fakat LGBTİ bireylerin katledilmesinde failer ortada yok. Türkiye'de kadımsız, lezbiyeniz, gayseviz ötekileştirilmenin daha dışında bir ötekileştirilmesine maruz kalıyoruz. Hayatımız gettolaştırılmaya ve bizi toplumdaki soyutlamaya çalışıyorlar. Biz bu toplumun bir parçasıyız, görünce geleceğiz. Hande yakılıyor ve bunlarla ilgili kendi aramızda haberler yayılıyor, bazı sol gazeteler destek veriyor. İlepsi bu" diyor. Bayramoğlu, "Madimak Oteli'nde aydınlar dirdi diriyaktılar, şimdi de eşcinsillere bulaştırıyorlar. Bu, Türkiye'yi tamamen bir vahşetin içine sürüklemektir. Bursu laik demokratik bir ülke, Ortadoğu ülkesi değil. Bugün Hande'nin başına gelen, yarm seks işçiliği yapacak zorunda kalan diğer trans arkadaşlarımızın da başına gelebilir" ifadeleriyle tepkisini dile getiriyor.

'Çocuklarımız ne yanlış ne de yalnız'

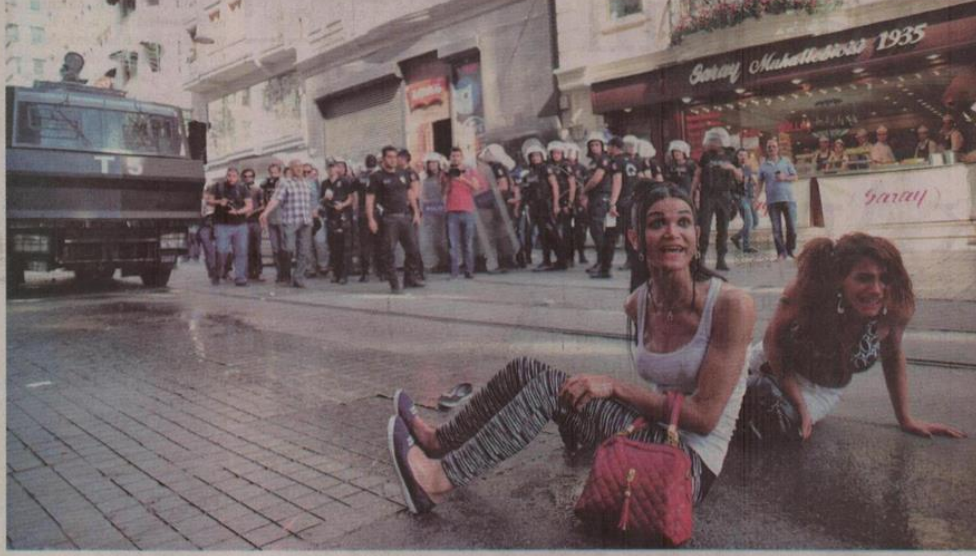
Bir LİSTAG (Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Trans, İnterseks Akademi) ve Yakınları Derneği aktivisti ise, "Duyduğumda çok canım yandı, insanın fiziksel olarak bunu hissettim, o çocuğu katledilirken yaşadığı acıyı, annesini, kendimi ve tüm çocuklarımızı düşünüp soğukça çıkıp bağırarak istedim. Toplumun da yaptığı katliamlar ahlak normlarına uymadığı için iş bulamayıp seks işçiliği yapmak zorunda kalan çocuklarımızın değil, toplumun utanması gerekiyor. Canımız yanıyor daha ne bekliyoruz? Daha kaç çocuğumuz katledilmiş, kaç annenin içi yansın? Çocuklarımızın temel insan haklarından faydalanmasını, ceza kanunlarının düzenlenmesini, bu katliamları yapanların cezalandırılması istiyoruz. Onlar ne yanlış ne de yalnız" diyor. Bir diğer LİSTAG aktivisti de, "Trans cinayetlerini failerinin bulunmasını için, öncelikle devlet politikasının ve ceza yasalarının yeniden düzenlenmesi gerekiyor. LİSTAG olarak, Hande Kader'in katledilmesini toplumun her kesimine duyurmak için davamızı takipçisi olacağız" ifadelerini kullanıyor.

'Maktul gömülebilir diye mücadele veriliyor'

İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği Dış İlişkiler Sorumlusu Çelik Özdemir, "Meclis gündemine bu konunun getirilmesi için çalışıyoruz ve belli ölçüde bunu sağladık. Yasama faaliyeti düzenlenirken bütün çalışmalarımızı kararlılıkla sürdürüyoruz" diyor ve şöyle ekliyor: "Gündeme gelmeyen nefret suçları, konunun üzerine gittiği gündeme geliyor. Hem adli makamlar hem de kolluk kuvvetleri olayların üzerine gidiyor. Kamuyu yaratanın ön koşullarından biri, örgütleri olmak. LGBTİ örgütlerinin yanı sıra kadın örgütlerinin bu konuyu sahiplenmesiyle konu daha da gündeme geliyor. Özgün için hepimiz sokağa çıktık. İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği olarak tüm yürüyüşlerde yer aldık. Trans cinayetleri, ana akım medyada "çok popüler" olmadıkça yer bulmuyor. Biz sahiplenemeyiz cenazeler daha bazen sahiplenemiyor. Aileyi DNA testi için ikna etmek daha iki çitimizdir. Hande belki kendi şehrinde gömülebilecek, belki de bir gece yarısı gömülecek. Kadın cinayetlerinde, 'maktulun faili' gömülmezken, burada 'maktul' gömülebilir diye mücadele veriliyor. Yaklaşık 20 gündür Hande'nin cenazesi bekliyor. Fail zaten ortada yok. Ne dirimiz eşit ne de ölümüz."

Figür 27: Cumhuriyet, 21 Ağustos 2016

Sessiz kalmak suçta ortak olmaktadır

2015 LGBTİ Onur Yürüyüşü'ne katılan Hande Kader, polislin tazyikli su ve biber gazlı saldırısına uğramıştı.

Rabia Yılmaz

rabia@birgun.net
@rabia@yilmaz

İstanbul'da trans kadın Hande Kader'in yakılarak katledilmesine yönelik tepkiler devam ediyor. İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği, yakılarak katledilen Hande Kader için Taksim'de 21 Ağustos'ta yürüyüş düzenleyeceğini açıkladı.

LGBTİ bireylerle Meclis'te basın toplantısı düzenleyen CHP'li Selina Doğan da toplumsal cinsiyet dersinin zorunlu hale getirilmesini önerdi. Sosyal medyada "Hande Kader'e Ses Ver" başlıklı bir kampanya başlatılan LGBTİ örgütleri ise, toplumun Hande'nin öldürülmesine sessiz kalmasını cinayet ortaklığı olarak değerlendirdi.

'Gereken tepki verilmedi'

Kamuoyunun Hande Kader'in öldürülmesine yönelik gereken tepkiyi vermediğini belirten Kaos GL editörü ve LGBTİ aktivisti Yıldız Tar, şunları söyledi:

"Şu ana kadar bu meseleyle ilgili çok ciddi bir tepki ve toplumsal bir karşı duruş olduğunu göremiyoruz. Çoğu zaman nefret cinayetlerinde, tetiği çeken, bıçağı sallayan ya da yakan kişi değil, bu cinayetlerin arkasında durup ses-

Trans kadın Kader'in vahşice katledilmesiyle nefret cinayetleri yeniden gündemde. "Sessiz kalmak suçta ortak olmaktadır" diyen LGBTİ örgütleri, transfobinin cezasız kalmasının cinayetleri tetiklediğini belirtti. CHP'li Candan Yüceer: Özel yasalar gerekli

siz kalarak, onay veren toplumsal kesimler de nefret cinayetlerinin hayata geçmesini sağlıyor. Hiçbir şey yapmamakta aslında suçta ortak olmaktadır. Katleden ve nefret cinayetini işleyenlere sessiz kalan ve yüzünü çeviren bir kitle var. Bütün bu cinayetleri olanaklı kılan, bu sessizlik. Bu sessizlik de bir noktada suç ortaklığına dönüşüyor."

Sessizliğin nedeni Hande'nin trans olması

Tepkisizliğin Hande Kader'in trans kadın olmasıyla ilgili olduğunu vurgulayan Tar, "Erkek olmanın da kadın olmanın da makbul alanları var. Örneğin eşcinsel bir erkeksiz makbul bir erkek değilsiniz, trans bir kadınsanız da makbul bir kadın değilsinizdir. Ben bu tepkisizliğin de Hande'nin trans bir kadın olmasıyla ilgili olduğunu düşünüyorum. Önyargılar ve ayrımcılıklar, o kadar kökleşmiş ve o kadar her yere yayılmış ki, birinin bu kadar vahşice öldürülmüş olmasına bile ses çıkartamaz hale getirebiliyor" dedi.

Hakkaniyetli ve adil bir tavır talebi

Hakkaniyetli ve adaletli bir tavır beklediklerini aktaran Tar, şöyle

devam etti:

"Şu soruyu sormak lazım. Hande 23 yaşında vahşice katledilene kadar neler yaşadığı? Bu soruyu ve alt başlıklarını düşünmek gerekiyor ki; yitip giden bir canın ardından başka trans kadınların neler yaşadığını anlayabilelim. Bu nedenle pazar günü düzenlenecek yürüyüş katılımlarının yoğun olması çok önemli. İnsanların Hande için, öldürülen trans kadınlar ve eşcinseller için sokaklara dökülmesi, bir sonraki Hande'nin yaşanmamasını sağlayabilir."

Trans bireyler çok fazla ayrımcılığa uğruyor

Trans bireylerin çok fazla ayrımcılığa maruz kaldığını aktaran Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Önyemli Çalışmaları Derneği (SPoD) Yönetim Kurulu üyesi Emirhan Deniz Çelebi, "Beni bütün kimliklerimden arındırarak söylesek, bu yaşananlar beni insan olarak çok rahatsız ediyor. Ben de trans bir erkeğim ve pembe kimlik taşıyorum. Yüksek lisans yapıyorum ve bu nedenle KYK'nın yurt başvurusunda bulundum. Ben bir gazi çocuğuyum ve normal şartlarda devletin barınma hakkından öncelikli olarak benim faydalanmamı sağlaması

gerekiyor. KYK'ye trans bir erkek olarak benimle alakalı nasıl bir tavır sergileyeceğini ve sonrasında neler yaşayacağımı merak ediyorum" dedi.

Devletin politikasızlığı öldürüyor

Devletin LGBTİ bireylere yönelik politikasızlığını eleştiren Çelebi, şu ifadeleri kullandı:

"Her seferinde ayrımcılığa uğradığımız, öldüğümüz, öldürüldüğümüz zamanlarda devletin bununla ilgili bir politikası olmadığından bahsediyoruz. Kaç gün geçti ve hâlâ Hande'nin katillerinden bir ses yok. Sadece Hande'de değil. Bundan önce yapılan tüm ayrımcılıklar için aynı şey geçerli. Hiçbir adım atılmadı, hiçbir şey yapılmadı. Toplumun da transfobisinin altında yatan en büyük etken, devletin uygulamadığı ve uygulamamakta ısrarcı olduğu politikalarıdır."

'Evet trans cinayetleri politiktir'

LGBTİ bireyleri toplumun sahihsiz kesimi olarak niteleyen Çelebi, "Şunu da her seferinde söylüyoruz, 'Trans cinayetleri politiktir' diyoruz. Politiktir, çünkü devletin politikasında vatandaş

ARAŞTIRMA KOMİSYONU KURULMALI

CHP Milletvekili Selina Doğan ve Zeynep Altıok, Hande Kader'in arkadaşları ve LGBTİ örgütleri temsilcileri ile Meclis'te basın toplantısı düzenledi. Toplantıda LGBTİ'lere dönük şiddet ve ayrımcılığa, LGBTİ cinayetlerine ve buna karşı anayasal korumanın olmamasına dikkat çekildi. Anayasa'nın eşitliği düzenleyen maddesine cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ibarelerinin eklenmesi ve nefret suçlarına karşı koruyucu yasaların çıkarılması talep edildi.

BİZE BİR YASA LAZIM

CHP Tekirdağ Milletvekili Candan Yüceer ve arkadaşları, LGBTİ bireylerin uğradıkları ayrımcılık ve LGBTİ bireylere yönelik şiddete ilişkin sorunların ve alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis'te araştırma komisyonu kurulmasını istedi. TBMM Başkanlığına sunulan araştırma önergesinde, "Her vatandaşın canının Devlet tarafından korunması gerekirken LGBTİ bireylerin yaşam hakları yok sayılmasına göz yumulmaktadır" denildi.

olarak sayılmıyorum, bir ayrımcılığa uğradığımda hiçbir şey yapılmıyor, herhangi bir kuruma gide miyorum. Hande'nin katillerinin bulunması ve bulduğunda aynı Özgecan'ın katilleri gibi yargılanması, bizim inancımızı artırılabılır, taleplerimizi korkmadan söyleyebilmemizi sağlayabilir."

Kader için yürüyüş çağrısı

İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği, Hande Kader için Taksim'de 21 Ağustos'ta yürüyüş düzenleyeceğini açıkladı. 'Hande Kader için Adalet Herkes için Adalet' başlığıyla eylem çağrısı yapan dernek, herkesi 21 Ağustos'ta saat 19.00'da Tünel'den Galatasaray Meydanı'na yapılacak olan protesto yürüyüşüne çağırdı.

Figür 28: Birgün, 19 Ağustos 2016

ÖLDÜRÜLEN TRANS KADIN HANDE KADER İÇİN YARIN EYLEM VAR 'Devlet, transların yaşam hakkını korumak zorunda'

Cansu PİŞKİN/ Sinem UĞURLU
İstanbul

İstanbul Zekeriyaköy'de yakılarak öldürülmüş halde bulunan trans kadın Hande Kader'in katili ya da katilleri hâlâ bulunamadı. Cenazesi ise DNA testi için Adli Tıp'ta bekliyor. Yarın saat 19:00'da da transfobik nefret cinayetlerine karşı eylem düzenleniyor. Eylemin çağrısını yapan İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği'nin sözcüsü Kıvılcım Arat, nefret cinayetlerinin önlenmesi için transların güvenlik ve yaşam haklarının korunması gerektiğini ifade etti, başka cinayetlerin yaşanmaması için eyleme katılma çağrısını yaptı.

Hande Kader'in cenazesi hâlâ almamış. Bu süreç nasıl işleyecek?

Hande yaşamını seks işçiliği yaparak idame ettiriyordu, transların yüzde 98'i gibi. Ağustos'un ilk haftası kayboldu. Bizim düzenli olarak yaşadığımız sıkıntılardan biri kaybolan translarda kayıp ilanı vermek. Çünkü polis bizlere kan bağı şartı öne sürüyor. Fakat transların bir çoğu aileleriyle görüşemediğinden dolayı, bu durum böyle sürüncemede kalıyor. Hande olayında da en sonunda dernek avukatları aracılığıyla, birlikte yaşadığı ev arkadaşı ve aynı zamanda erkek arkadaşı üzerinden kayıp ilanı verebildik. Zekeriyaköy'de de yanmış cenazesi bulundu. Ama cenazeyi alabilmemiz ve işlemleri başlatabilmemiz için de DNA testinin çıkması gerekiyor. Aile önce istemedi cenazeyi. Sonra 'Eğer cenaze bize aitse alıp götüreceğiz ve kaza geçirmiş, araba yanmış kül olmuş, kendisi de yanmış deyip göreceğiz' dediler. DNA'yı bekliyoruz cenazeyi almak için. Aile cenazeyi almazsa kadın kurumlarıyla birlikte sadece kadınların katıldığı bir cenaze töreniyle defnedeceğiz.

Hande Kader öldüğü zaman Özgecan Arslan ile kıyaslandı. Özgecan'ın öldürülmesine verilen tepkinin Hande Kader için verilmemesi eleştirildi. Siz ne dersiniz bu kıyaslamaya?

Ben bu kıyaslamaları doğru bulmuyorum. Sonuçta ikisi de bir kadın cinayeti. Özgecanla kıyaslamak yerine, Hande'ye neden tepki veremediğini tartışmamız gerekiyor.

'NEFRET KÜLTÜRÜ ÜZERİNDEN POLİTİKA ÜRETİYORLAR'

Neden tepki gösterilmiyor peki?

Eğer trans isen senin öldürülmenin, yakılmanın bir önemi yok. Bir toplumda yaşarken otomatik olarak elde edilen hakların hiç biri translar için yok.

Barınma yok, eğitim yok, çalışma ve yaşam hakkı yok. Mesele geçen sosyal medyada "Su testisi su yolunda kırılır, keşke taşlansalardı da yakalsardı" diye bir yorum okudum. Bu, toplumun önemli bir kısmının ne düşündüğünü de bizlere gösteriyor. Bu nefret kültürü sadece translar için de geçerli değil. Hem muktedirler sistemin bu şekilde işlenmesini sağlıyor, hem de siyasi partiler. Nefret kültürü üzerinden politika üretiyorlar. Aleviye duyulan, kadına, işsize, engelliye, Kürde duyulan nefretin karşılığı bu. Tabii bunların içinde transın durumu en en altta oluyor.

2008 yılından bu yana öldürülen trans kadınlar için 45 rakamı telaffuz ediyor. Nasıl engellenir bu nefret cinayetleri?

Ne yaparsak yapalım bunca nefretin verildiği bir toplumda biz bu sorunları bıçak gibi kesemeyiz. Ama bu demek değil ki toplum değişip dönüşene kadar biz yerimizde oturalım. Birincisi Anayasa'daki hukuki maddelerin birebir uygulanması gerekiyor, ikincisi katillerin sırtının sıvazlanmaması gerekiyor. "Ağır tahrik, iyi hal, saygın tutum" gibi indirimlerin çıkartılması gerekiyor. Devlet erkanından nefret söyleminde bulunan kişilerin cezalandırılması gerekiyor. Bunlar bir bütün olarak yapıldığında nefret suçlarının önünün önemli bir şekilde kesildiğini göreceksiniz. Örneğin semtlerden mahallelerden çocuklar kiralandıkları arabalara copları, çivili sopaları, silahları doldurarak, seks işçilerine saldırıyor. Bunu da internet üzerinden canlı yayımlayabiliyorlar. Türkiye Cumhuriyeti savcıları ise görevini yapmıyor. Sen yol kenarında duran bir insana saldıramazsın, şişe fırlatamazsın, sopalarla dövemezsin. Her kişinin yaşam hakkı, güvenlik hakkı vardır ve devlet bunu sağlamak zorundadır. Siz o görüntüleri alıp savcuya götürdüğünüzde savcı bir işlem başlatmaz. Seçimlerde Cumhurbaşkanı'ndan tutun da Başbakan'a kadar, HDP'nin eş cinsel aday göstermesi üzerinden bir dünya yorum yaptılar. Cumhurbaşkanı'nın, Başbakan'ın çıkıp anti propaganda yaptığı yerde, önüne delilleri sunmanıza rağmen savcının görevini yerine getirmediği yerde ne olur? Bunun gibi paramitler gerici guruplar ya da Hande'nin katili her kimsede, yol üstünden bir kadını alıp, öldürüp, tecavüz edip, üzerine gaz döküp yakabilir.

'HAKLARIMIZ YASAL GÜVENCEYE ALINMALI'

Sıralayacak olursak; cinayetlerin durdurulması için talepleriniz neler?

Anayasanın eşitliği düzenleyen 10'uncu maddesine cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ibareleri eklenmeli.

■ Zorunlu seks işçiliğinin koşullarının ortadan kaldırılması gerekiyor. Bu alanda çalışmak istemeyen insanların başka alanda çalışmasını sağlayacak istihdam alanlarının açılması.

■ Seks işçisi kadınların güvenliği için seks işçiliği bir iş kolu olarak tanımlanmalı ve sendikalaşmanın önündeki bütün engeller kaldırılmalı. Seks işçisi kadınlara, kadınların güvenliği olarak çalışabileceği özel alanlar gösterilmeli.

■ Bu konuda toplumu bilinçlendirici kamu spotlarının radyo ve televizyon kanallarında dönmesi gerekiyor.

■ Bir bütün olarak sosyal devletin sağlanması gereken eğitim, barınma, sağlık, ulaşım ve yaşam hakları sağlanmalı, bunların önündeki engeller kaldırılmalı.

■ Toplumsal cinsiyet dersi, ilköğretim müfredatında zorunlu hale getirilmeli.

■ Translara ve seks işçilerine dönük ayrımcılık ve nefret suçlarıyla mücadele edilebilmesi için "Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kanunu"nda nefret suçları ile ilgili mücadele alanları bölümüne "cinsel yönelim" ve "cinsiyet kimliği" ibareleri eklenmeli. Ulusal mevzuatta ayrımcılıkla mücadele düzenlemeleri "cinsel yönelim" ve "cinsiyet kimliği" ibarelerini kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmeli.

■ Siyasi söylemlerde cinsiyetçi ifadeler cezalandırılmalı.

Figür 29: Günlük Evrensel, 20 Ağustos 2016

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İncelemelerimiz sonucunda, medyada trans cinayetlerine yönelik bir sessizlik olduğunu, birçok trans cinayetinin yazılı basında yer bulmadığını veya az yer bulduğunu gördük. Medyada yer bulan trans cinayetlerinin çeşitli yollarla meşrulaştırıldığı ve toplumsal bağlamından koparıldığı sonucuna vardık. Trans cinayeti haberlerinde translara yönelik ayrımcı dilin nasıl yeniden üretildiğini incelediğimiz bu raporda, haberin bilgi kaynağını ve cinayet haberlerinin çerçevesini sorunsallaştırdık. Haberde kaynak olarak kullanılan failin ifadelerine sorgulanmadan yer verilmesi ve haberde cinayetten etkilenen translara söz verilmemesi taraflı ve cinayeti meşrulaştırabilecek bir çerçeve yaratıyor ve cinayetleri toplumsal bir mesele olmaktan çıkarıp adli olaylara indiriyor. Haberlerin çerçevesi de translara yönelik önyargıları körüklüyor ve cinayetlerin ciddiyetini yok sayıyor. Mağdurların özel hayatları ifşa ediliyor ve cinayet haberi bir magazin haberi gibi veriliyor; haberde sansasyonel ifadeler kullanılıyor ve polisiye anlatıma başvuruluyor; haber okura 'ilgi çekici' bir hikaye olarak sunuluyor ve olayın bir nefret suçu olma ihtimali sorgulanmayıp, bu konunun ciddiyeti üzerinde durulmayarak cinayetin toplumsal ve politik arka planı, translara yönelik ayrımcılıkla ve translarla ilgili olumsuz önyargılarla ilgisi irdelenmiyor. Bununla birlikte, cinayet haberlerinde, mağdurların cinsel çağrışımlar yapabilecek fotoğrafları okuyucuya sunulan hikâyeyi tamamlamak için kullanılıyor; maktul, ancak cinselliğe yapılan aşırı vurguyla habere konu olabiliyor.

Cinayet haberlerinde kullanılan transfobik yaklaşım ve dil, sözcük seçimlerinde de kendini gösteriyor. Transları tanımlamak için toplumsal algıda olumsuz imgelerle beslenen 'travesti' kelimesi kullanılıyor; bu kelimeyle çoğu örnekte bir cinsiyet kimliği değil bir meslek işaret ediliyor. Maktullerin kullandıkları isim 'takma isim' olarak sunuluyor ve kimlikteki isimlerine yer veriliyor. Cinayetlerden 'infaz' gibi kelimelerle kaba, soğukkanlı ve cinayeti meşrulaştıran bir dille bahsediliyor.

İncelediğimiz dönemde gerçekleşen son trans cinayeti olan Hande Kader cinayeti haberlerinde, diğer örneklerle kıyasla olumlu bir dilin kullanıldığını gördük. Bu haberlerde genellikle politik açıdan daha doğru bir dil kullanıldı; haberler cinayetin bir nefret cinayeti olduğu ve trans cinayetlerinin toplumsal ve politik bir boyutu olduğu üzerinde durdu. Hak haberciliği anlayışıyla yazıldığı söylenebilecek bu haberlerde transların ve LGBTİ aktivistlerinin sözlerine yer verildi; translara yönelik hak ihlallerine ve ayrımcılığa dikkat çekildi.

Transların haklarını göz önünde bulundurarak haber yazmanın ve transfobik bir dilden uzak durmanın trans cinayetlerini haberleştiren her habercinin ve editörün görevi olduğunu ve LGBTİ'lerle ilgili haberlerin KAOS GL Derneği'nin medya izleme raporlarında yer alan önerileri dikkate alarak, hak odaklı habercilik anlayışıyla yazılmasının çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu raporlar dışında GLAAD (Gay & Lesbian Alliance Against Defamation) tarafından hazırlanan medya referans rehberi gibi belgelerin ve KAOS GL Derneği'nin hazırladığı "Sık Sorulan Sorular" kitapçığı gibi LGBTİ bireylerle ilgili bilgi verici çeşitli kitapçıkların incelenmesi de faydalı olacaktır. Bu belgelerin hepsine internet üzerinden ulaşılabilir.¹⁸

Sonuç olarak, bu rapor kapsamında yapılan incelemede, yazılı basında yer alan trans cinayeti haberlerinde translara yönelik ayrımcı ve tehlikeli bir söylemin üretildiğini gördük. İncelediğimiz örneklerin çoğunda, cinayetlerin nefret cinayeti olma ihtimaline hiç değinilmeyerek ve cinayetler normalleştirilerek translara yönelik başka şiddet biçimlerinin ve yeni nefret cinayetlerinin önü açılıyor. Dezavantajlı bir gruba yönelik bir suç işlendiğinde, habercilerin hak odaklı habercilik anlayışıyla, bu suçların nefret suçu olma ihtimalini göz önünde bulundurarak bu suçları haberleştirmesi gerekiyor. Aksi takdirde, bir cinayet üzerinden dezavantajlı bir toplumsal konuma sahip mağdura yönelik ayrımcı söylem yeniden üretildiğinde, bu söylemlerin yeni nefret suçlarının ve şiddet biçimlerinin kapısını

¹⁸ Medya izleme raporları ve Sık Sorulan Sorular kitapçığı dahil KAOS GL Derneği'nin yayınları için bkz.

www.kaosgldernegi.org/yayinlar.php

GLAAD medya referans rehberleri için bkz. www.glaad.org/reference

aralamasıyla tehlikeli bir döngüye girilecektir. Bu açıdan bakıldığında trans cinayetlerinin, LGBTİ bireylerin toplumda, devlet mekanizmalarında ve hukuksal açıdan yaşadığı sistematik ayrımcılık ve şiddet biçimlerinden ve hatta bizatihi medyada temsil edilme biçimlerinden bağımsız düşünülmemesi gerekiyor. Medya ile toplumsal algı arasındaki ilişki düşünüldüğünde transların haklarını ihlal etmeyen ve translarla ilgili önyargıları pekiştirmeyen bir dil, toplumsal alanda transların uğradığı ayrımcılığın azalmasına yardımcı olacaktır. Bununla birlikte, genel olarak transların ve diğer LGBTİ'lerin medyadaki görünürlüğünün de tartışmaya açılması gerekiyor. LGBTİ'lere, yalnızca LGBTİ'lerle ilgili bir haber söz konusu olduğunda, örneğin bir eşcinsel öldürüldüğünde veya bir ünlü, trans olduğunu açıkladığında yer verilmesinin LGBTİ'leri hayatın olağan akışından dışlayan bir tavır olduğunu söylemek gerekiyor. Siyasi seçimler, toplumsal olaylar, sanat ve teknoloji, eğitim ve spor gibi tüm toplumu ilgilendiren meselelerle ilgili haberlerde de LGBTİ'lere yer verilmesi, LGBTİ'lerin toplumun bir parçası olarak kabul edilmesi önemlidir.

Yazarlar hakkında

Burak Demiryakan, lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde 2015 yılında tamamladı. Halen aynı üniversitenin Atatürk Enstitüsü'nde Modern Türkiye Tarihi üzerine yüksek lisans yapıyor.

Pınar Ensari, 2010'da Boğaziçi Üniversitesi Felsefe ve Siyaset Bilimi & Uluslararası İlişkiler Çift Anadal Programı'nda lisansını; 2012'de Sabancı Üniversitesi Kültürel Çalışmalar Programı'nda "Eğitim ve Siyasetin Kavşağında: İstanbul'da Okuyan Kürt Kadın Öğrenciler" başlıklı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Eylül 2012-Ocak 2013 arasında Sabancı Üniversitesi'nin yürüttüğü "Farklı Açılardan Engellilik" projesinin "Bilgi ve Hizmete Erişim" isimli çalışma grubunda araştırmacı olarak çalıştı. Projenin "Engelsiz Türkiye İçin Yolun Neresindeyiz? Mevcut Durum ve Öneriler" isimli sonuç raporunun yazarlarından biridir. Yüksek lisans araştırmasından yola çıkarak hazırladığı "Kurtarılmış Bir Kürt Gibi Hani: Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Kürt Kadınlarının Eğitimle İlişisini Yeniden Düşünmek" başlıklı makale ile 2013 yılı Dicle Koşacıoğlu Makale Ödülü'nde birincilik kazandı.